

UNIVERZA V LJUBLJANI
VETERINARSKA FAKULTETA

Metka Šimundić

**OBJAVE RAZISKOVALCEV VETERINARSKE FAKULTETE
UNIVERZE V LJUBLJANI V ZNANSTVENIH REVIJAH IN
RAZVOJ STORITEV KNJIŽNICE ZA PROMOCIJO
ODPRTEGA OBJAVLJANJA**

Pisna naloga za bibliotekarski izpit

Ljubljana, 2023

Ključna dokumentacijska informacija

Ime in PRIIMEK: Metka ŠIMUNDIĆ

Naslov pisne naloge: Objave raziskovalcev Veterinarske fakultete Univerze v Ljubljani v znanstvenih revijah in razvoj storitev knjižnice za promocijo odprtega objavljanja

Kraj: Ljubljana

Leto: 2023

Št. strani: 35

Št. slik: -

Št. preglednic: 2

Št. prilog: 4

Št. strani prilog: 8

Št. referenc: 43

Strokovno usposabljanje za bibliotekarski izpit je potekalo v: Knjižnica Veterinarske fakultete Univerze v Ljubljani

Mentor v času strokovnega usposabljanja: Slavica Sekulić, Knjižnica Veterinarske fakultete

Somentor v času strokovnega usposabljanja: Stanislava Ujc, Knjižnica Veterinarske fakultete

UDK: 001.891:027.7:655.411:636.09

Ključne besede: odprti dostop, odprto objavljanje, raziskovalci, visokošolske knjižnice, knjižnične storitve, Knjižnica Veterinarske fakultete

Izvleček

Odprti dostop do znanstvenih objav predstavlja nov način znanstvene komunikacije, ki zahteva preoblikovanje tradicionalne vloge knjižničarjev v aktivne sogovornike, ki s svojim znanjem nudijo podporo raziskovalcem v vseh fazah raziskovalnega procesa.

V pričujoči nalogi so predstavljeni rezultati raziskave o modelih objavljanja raziskovalcev Veterinarske fakultete Univerze v Ljubljani v letu 2022 v znanstvenih revijah ter o njihovem poznavanju odprtega dostopa do znanstvenih objav in storitev, ki bi jih po njihovem mnenju lahko nudila knjižnica kot podporo raziskovalcem pri odprtem objavljanju. Rezultati raziskave so pokazali, da bo morala knjižnica pripraviti seznam kakovostnih odprto dostopnih revij na področju veterinarske medicine in navodila oziroma vodič za raziskovalce o tem, kako in kje čim bolj optimalno objavljati v odprtem dostopu. Nujno pa bo morala čim prej pripraviti tudi načrt celovite podpore za ozaveščanje in izobraževanje uporabnikov o odprtem dostopu.

KAZALO VSEBINE

1 UVOD	1
2 MEJNIKI V RAZVOJU VETERINARSKE MEDICINE NA SLOVENSKEM IN STROKOVNE VETERINARSKE KNJIŽNICE	3
3 ODPRTA ZNANOST IN ODPRTI DOSTOP	4
3.1 ODPRTA ZNANOST.....	4
3.2 ODPRTI DOSTOP DO ZNANSTVENIH OBJAV	5
3.2.1 Razvoj ideje odprtega dostopa.....	5
3.2.2 Mednarodne deklaracije ter določila pri vzpostavljanju in uveljavljanju odprtega dostopa v znanstveni komunikaciji	6
3.2.3 Formalne podlage za vzpostavljanje in uveljavljanje odprtega dostopa v znanstveni komunikaciji v Sloveniji.....	8
3.2.4 Odprtodostopni repozitoriji	9
3.3 NAČINI DOSTOPA DO RECENZIRANIH ZNANSTVENIH OBJAV	10
3.3.1 Prosti dostop (ang. gratis/free open access)	10
3.3.2 Odprti dostop (ang. open access)	11
3.3.3 Avtorskopravne licence Creative Commons	13
3.4 PROBLEMATIKA VREDNOTENJA ZNANSTVENIH OBJAV	14
3.5 NEZAUPANJA VREDNE ZALOŽNIŠKE PRAKSE IN SPORNE REVIE	15
4 PODPORNE STORITVE VISOKOŠOLSKIH KNJIŽNIC V ZNANSTVENI KOMUNIKACIJI IN PRI ODPRTEM DOSTOPU	16
4.1 STORITVE KNJIŽNIC ZA RAZISKOVALCE IN POTREBNA NOVA ZNANJA KNJIŽNIČARJEV	16
4.2 STROKOVNA PODPORA IN PROMOCIJA ODPRTEGA DOSTOPA	18
5 RAZISKAVA.....	20
5.1 NAMEN IN CILJI RAZISKAVE	20
5.2 RAZISKOVALNA VPRAŠANJA IN ZNANSTVENE PREDPOSTAVKE	21
5.3 METODOLOGIJA IN METODE	22
5.4 REZULTATI RAZISKAVE.....	23
5.4.1 Znanstvena produkcija raziskovalcev VF v letu 2022	23
5.4.2 Analiza odgovorov intervjuvanih raziskovalcev VF	26
6 RAZPRAVA IN ZAKLJUČKI	27
7 NAVEDENI VIRI IN LITERATURA.....	31

KAZALO PREGLEDNIC

Preglednica 1: Številčna razvrstitev revij po kvartilih glede na vrednost IF	24
Preglednica 2: Seznam založnikov revij glede na število objavljenih del	25

KAZALO PRILOG

PRILOGA 1: Seznam 40 revij, razvrščenih po vrednosti IF, in 4 revije brez IF	i
PRILOGA 2: Seznam revij, razvrščenih glede na založnika	iv
PRILOGA 3: Revije po vsebinskih kategorijah seznama JCR	vi
PRILOGA 4: Vprašanja za raziskovalce VF	viii

ZAHVALA

Zahvaljujem se mentorici Slavici Sekulić in somentorici Stanki Ujc, da sta mi omogočili nastanek te naloge.

Iskreno se zahvaljujem doc. dr. Teji Koler - Povh, ki mi je s svojo strokovnostjo in nesebično pomočjo pomagala z nasveti ter me usmerjala.

Zahvala gre tudi intervjuvanim raziskovalcem.

1 UVOD

Vloga visokošolskih knjižničarjev¹ se v času hitrega in izjemnega razvoja novih tehnologij močno spreminja. Edina stalnica v njihovem delovanju so nenehne spremembe, ki jih terja novo okolje, predvsem velike informacijske oziroma digitalne zmožnosti, razvoj znanosti in načini vrednotenja dela raziskovalcev. Znanstvene revije so bile in so še vedno osnovni medij v znanstveni komunikaciji ter prenosu znanja in znanstvenih rezultatov oz. dosežkov med raziskovalci. V luči vse večjega števila znanstvenih objav in revij ter pritiskov na raziskovalce zaradi vrednotenja njihovega znanstvenega dela na podlagi odmevnosti znanstvene revije, ki objavi njihov članek, se ponujajo nove naloge za knjižničarje visokošolskih knjižnic. Naloge knjižničarjev so se iz osrednjega tradicionalnega dela, vezanega na knjižnično zbirko in izdelavo bibliografij, močno preoblikovale. Knjižničarji postajajo aktiven del izobraževalnega procesa in novega načina znanstvenega komuniciranja (Žugelj idr., 2004), v katerem velik delež zajema odprti dostop (ang. open acces) do znanstvenih objav in raziskovalnih podatkov. Osnovno načelo odprtega dostopa je takojšnja dostopnost rezultatov javno financiranih raziskav na svetovnem spletu brez naročniških in avtorskopравnih omejitev. Odprti dostop je temelj odprte znanosti, novega pristopa k znanstvenoraziskovalnemu delu. Odprta znanost je v zadnjih letih v fazi obsežnih sprememb z namenom, da izpolni temeljna poslanstva znanosti in s tem prispeva k razvoju skupnosti.

Za razvoj storitev visokošolske knjižnice v okolju odprte znanosti in za sodelovanje ter pomoč raziskovalcem v raziskovalnem procesu so potrebna dodatna, specializirana znanja njenih zaposlenih (Klain Gabbay in Shoham, 2019), promocija teh znanj ter elan za uveljavitev knjižničarske stroke med raziskovalci. Tudi Knjižnica Veterinarske fakultete (dalje v besedilu: VF) postopoma prevzema aktivno vlogo na področju znanstvenega komuniciranja, predvsem v podpori in svetovanju raziskovalcem VF pri odprtem objavljanju. Osrednja tema pričujoče pisne naloge bo zato razmislek o vlogi, pomenu in možnem nadaljnjem razvoju storitev omenjene knjižnice pri odprtem objavljanju glede na potrebe raziskovalcev. Da bi knjižnica lahko načrtovala prihodnje storitve za podporo raziskovalcem VF, je seveda nujno, da so zaposleni seznanjeni z načeli odprte znanosti in odprtega objavljanja ter da dobro poznajo tako

¹ V besedilu uporabljamo izraz »knjižničarji« za pojmovanje strokovnih knjižničarskih delavcev.

navade raziskovalcev pri objavljanju znanstvenih prispevkov kot tudi njihove poglede na vlogo knjižnice pri objavah in promociji odprte znanosti.

V teoretičnem delu naloge bomo predstavili temeljna načela ter formalni okvir odprte znanosti in odprtega dostopa do znanstvenih objav. Posvetili se bomo tudi uveljavljanju odprtega objavljanja v znanstveni komunikaciji v mednarodnem in slovenskem okolju ter podpornim storitvam visokošolskih knjižnic, ki jih Knjižnica VF pri načrtovanju nadaljnje dejavnosti lahko upošteva kot primere dobrih praks.

Osrednji del pisne naloge je namenjen predstavitvi raziskave, ki smo jo opravili z namenom pridobitve osnovnih informacij o obstoječih modelih znanstvenega objavljanja raziskovalcev VF o tem, kaj vpliva na njihov izbor znanstvene revije za objavo prispevka, pa tudi o njihovem poznavanju odprtega dostopa in pogledih na odprto objavljanje. Da bi lahko pripravili izhodišča za boljšo ter ciljno usmerjeno strokovno pomoč knjižnice in njeno podporo raziskovalcem pri odprtem objavljanju, smo raziskovalce povprašali tudi o njihovem videnju vloge knjižnice kot podpornice in promotorke odprtega dostopa v znanosti.

Za pridobitev raziskovalnih podatkov smo uporabili dve raziskovalni metodi. Najprej smo analizirali objave raziskovalcev VF v znanstvenih revijah, vzorčno leto objav je leto 2022. Za pridobitev podatkov smo uporabili razpoložljive baze podatkov iz sistema SICRIS, in sicer bazi JCR in WOS. Sledili so pisni intervjuji s tremi raziskovalci VF, izbranimi glede na število njihovih znanstvenih objav pred izvedbo intervjuja.

Rezultate obeh raziskav smo uporabili kot osnovo za pripravo izhodišč za začetek implementacije storitev Knjižnice VF za podporo raziskovalcem pri odprtem objavljanju. Ker do sedaj omenjena dejavnost v knjižnici ni bila dovolj razvita, se bo v prihodnje morala knjižnica najprej usmeriti v organizacijo izobraževanj ter promocijo odprte znanosti in odprtega objavljanja med raziskovalci, ki jim bo morala zagotoviti tudi dostop do potrebnih informacij na spletni strani knjižnice. Poseben izziv za knjižnico pa bo vsekakor organizacija celovite svetovalne dejavnosti za raziskovalce VF v vseh fazah znanstvene komunikacije in opolnomočenje zaposlenih za njeno izvajanje.

2 MEJNIKI V RAZVOJU VETERINARSKE MEDICINE NA SLOVENSKEM IN STROKOVNE VETERINARSKE KNJIŽNICE

Prve objave s področja veterinarstva pri nas, pisane v nemškem in latinskem jeziku, segajo v 18. stoletje. Izobraževanje na področju veterine v naši širši okolici se je začelo na Dunaju, kjer so leta 1765 ustanovili živinozdravniško šolo (Kayserlich-königliche Pferde-Curen und Operationsschule) po zgledu prvih dveh šol, ustanovljenih v Franciji v letih 1763 in 1766. Leta 1781 so na Medicinski fakulteti na Dunaju uvedli dvoletno izobraževanje o živinskih boleznih za zdravnike, ki naj bi skladno z izdano uredbo zdravili in zatirali kužne bolezni živali. Pozneje, leta 1782, je v Ljubljani odprl svoja vrata Mediko-kirurški zavod, prva veterinarska šola pri nas, na katerem so se predavanja začela leta 1795 in je nato deloval do leta 1850. Dr. Bleiweiss (1808–1881), pomembna osebnost v zgodovini veterinarske medicine pri nas, je leta 1850 v Ljubljani ustanovil Živinozdravniško in podkovsko šolo, ki je delovala do leta 1881. Bil je urednik Kmetijskih in rokodelskih novic ter Velike praklike, kjer je objavljaj številna dela v slovenskem jeziku, kar je bilo za tisti čas izjemnega pomena. V povojnem času so ustanovili Veterinarski oddelek Fakultete za agronomijo, gozdarstvo in veterinarstvo. Prve študente veterine je sprejel v študijskem letu 1956/57.

V 60. letih so nastale prve bibliografske podatkovne zbirke, kar je vplivalo na nastanek in razvoj podatkovnih baz, pomembnih za znanstvenoraziskovalno delo. Prva bibliografija za področje veterinarske medicine je izšla 1971. leta. Vključevala je podatke o objavah raziskav in njihovih avtorjev z Veterinarskega znanstvenega zavoda Slovenije in Veterinarskega oddelka Biotehniške fakultete od leta 1904 do leta 1971. Leta 1990 je postala Veterinarska fakulteta samostojna visokošolska organizacija pod okriljem Univerze v Ljubljani.

Zgodovina strokovne veterinarske knjižnice sega v leto 1926, pod okrilje takratnega Državnega bakteriološkega zavoda, njen fond je kasneje postal osnovni fond strokovne literature leta 1946 ustanovljenega Veterinarskega zavoda Slovenije. Po ustanovitvi Veterinarskega oddelka Biotehniške fakultete je osrednja knjižnica Biotehniške fakultete skrbela tudi za storitve za Veterinarski oddelek. Leta 1979 se je Veterinarski zavod Slovenije združil z VTOZD za veterinarstvo Biotehniške fakultete. Ko je leta 1990 Veterinarska fakulteta postala samostojna organizacija v okviru Univerze v Ljubljani, je knjižnica VF postala samostojna organizacijska enota fakultete s statusom visokošolske knjižnice. Od takrat je knjižnica VF sopotnik in

pomemben člen organizacije VF tako v študijskem kot v raziskovalnem programu fakultete. Storitve nudi študentom, pedagoškim delavcem, raziskovalcem in sodelavcem fakultete, pa tudi zunanjim uporabnikom. Na voljo jim je bogat izbor domače in tuje strokovne literature s področja veterinarske medicine ter sorodnih znanstvenih ved, ki so v študijskem programu fakultete. Omogočen je prost pristop do študijskega gradiva ter do novejših letnikov domačih in tujih strokovnih ter znanstvenih revij, v čitalnicah pa so na voljo uporabniška mesta za dostop do domačih in tujih elektronskih informacijskih virov.

Temeljno dejavnost knjižnic, tudi visokošolskih, opredeljuje Zakon o knjižničarstvu (ZKnj-1, 2001), ki določa minimum storitev, ki jih morajo zagotavljati knjižnice; optimum delovanja, ki ga visokošolske knjižnice želijo doseči, pa je zapisan v Strokovnih standardih in priporočilih za visokošolske knjižnice (Strokovni standardi in priporočila ..., 2021). Temeljni knjižnični dejavnosti, kamor sodijo izgradnja knjižnične zbirke, zagotavljanje dostopnosti gradiva oziroma informacijskih virov, sodelovanje v vzajemni katalogizaciji na nacionalni ravni in izdelava bibliografij raziskovalcev, je Knjižnica VF dodala še druge storitve: vnos prispevkov raziskovalcev VF v repozitorij Univerze v Ljubljani, skrb za kontrolo plagiatorstva idr. Zadnje leto pa so se začele v knjižnici odvijati tudi aktivnosti na področju odprtega dostopa in odprte znanosti.

3 ODPRTA ZNANOST IN ODPRTI DOSTOP

3.1 ODPRTA ZNANOST

»Odprta znanost je izraz za nov pristop k znanstvenemu procesu, ki temelji na skupnih prizadevanjih in novih načinih razširjanja znanja ter izboljšuje dostopnost rezultatov raziskav in njihovo ponovno uporabo s pomočjo digitalnih tehnologij in novih orodij za sodelovanje« (Priporočilo Komisije, 2018, str. 12). Zajema sistemsko spremembo načina izvajanja raziskav v znanosti, tj. prehod s standardnih praks objavljanja rezultatov raziskav v znanstvenih publikacijah na izmenjavo in uporabo vsega razpoložljivega znanja že v zgodnejših fazah raziskovalnega procesa. Termin odprta znanost pa ne vključuje zgolj odprtega objavljanja rezultatov raziskav, ampak predstavlja krovni izraz, ki zajema tako odprti dostop do publikacij kot tudi odprte podatke, odprto raziskovalno metodologijo, odprte laboratorijske dnevniške,

odprto kodo, odprto programsko in strojno opremo, odprti strokovni pregled (recenzije), odprto izobraževanje, nove metode vrednotenja raziskovalnega dela, občansko znanost itd.

Temeljna načela odprte znanosti so (Odprta knjižnica, b. d.):

- takojšnja in splošna dostopnost znanstvenih del, ki so rezultat javnega financiranja znanstvenoraziskovalnega dela (npr. znanstvene objave, raziskovalni podatki) na svetovnem spletu brez naročniških omejitev;
- deljenje in skupna uporaba programske, strojne in druge opreme, ki jo raziskovalci uporabljajo pri svojem delu;
- javna dostopnost in popolna transparentnost znanstvenega komuniciranja;
- javna dostopnost in ponovna uporaba raziskovalnih podatkov;
- transparentnost metodologij, protokolov, eksperimentov;
- spodbujanje poštenih in transparentnih metod vrednotenja raziskovalnega dela;
- spodbujanje in promocija povezovanja znanosti z javnostjo;
- spodbujanje praks odprte znanosti na drugih področjih, kot sta na primer izobraževanje in kultura;
- spodbujanje sprememb v kulturi raziskovalnega dela v smeri sodelovanja med raziskovalci in omejevanja tekmovalnosti na tem področju.

Odprta znanost torej celovito in učinkovito izpolnjuje temeljno poslanstvo znanosti, to je vlogo gibala razvoja skupnosti.

3.2 ODPRTI DOSTOP DO ZNANSTVENIH OBJAV

3.2.1 Razvoj ideje odprtega dostopa

Za boljše razumevanje filozofije in prednosti odprtega dostopa ter v želji po sodelovanju vseh udeleženi v raziskovalnem procesu je potrebna nazorna in razumljiva razlaga poti, ki je vodila do današnjih opredelitev.

Začetki znanstvenih objav segajo v 17. stoletje, in sicer s pojavom primarnih revij, ki so objavljale izvirna znanstvena in strokovna dela. Z intenzivnim razvojem znanosti in tehnologije je prišlo do korenitih sprememb v znanstvenem komuniciranju. Povečalo se je število objav – v sodobnem času dosega letno že okrog dva milijona člankov. Po pregledu recenzentov so se

rezultati raziskav, financiranih pretežno iz javnih sredstev ter predstavljenih v člankih, tradicionalno objavili v naročniških znanstvenih revijah; te so ob sprejemu članka v objavo prevzele tudi materialne avtorske pravice avtorjev. Širjenje znanja in najnovejših dosežkov raziskovalcev, ki so bili večinoma zaposleni v javnih zavodih, je bilo mogoče le ob plačilu naročnine na znanstvene revije, katerih cene so se nenehno višale. Zaradi visokih cen naročnin je bila potrebna preiščljena izbira znanstvenih revij, s tem pa je bil dostop do znanstvenih objav iz javno financiranih raziskav vse bolj omejen. Elektronsko znanstveno založništvo je začelo ponujati paketni pristop do znanstvenih revij.

Čedalje večji razkorak v možnostih dostopa do znanstvenih objav med finančno bogatimi in revnejšimi deželami ter posledično vse bolj neenaki pogoji za razvoj znanosti sta bila zaznavna kljub naprednim tehnološkim možnostim. Znanost je postajala privilegij bogatejših. Poudarjale so se potrebe in pobude za spremembo načina znanstvene komunikacije (Björk in Turk, 2000). Vse večje nezadovoljstvo zaradi omejitev dostopnosti in zato manjša nadaljnja uporaba znanstvenih dosežkov – rezultatov raziskav iz javno financiranega sistema – sta leta 1998 botrovala ustanovitvi gibanja za odprto znanost (Open Science).

3.2.2 Mednarodne deklaracije ter določila pri vzpostavljanju in uveljavljanju odprtega dostopa v znanstveni komunikaciji

Temeljni gradnik odprtega dostopa v znanosti in visokošolskem sistemu je bil postavljen v letu 2002 z Budimpeško deklaracijo (Budapest Open Access Initiative, 2002), ki opredeljuje odprto dostopno literaturo kot javno dostopno na svetovem spletu. Leta 2003 sta sledili deklaracija iz Bethesda (Bethesda statement on open access publishing, 2003), ki skuša odpraviti embargo ter uveljaviti takojšnje deponiranje gradiva, in Berlinska deklaracija (Berlin declaration on open access to knowledge in the sciences and humanities, 2003), katere cilj je prav tako prost dostop do objavljenih znanstvenih prispevkov. Leta 2013 sta bili sprejeti Tasmanska deklaracija (Tasman declaration, 2013), ki poudarja, da morajo biti rezultati raziskav odprto dostopni, če želimo povečati korist vlaganj v raziskovalno dejavnost, ter odmevna Deklaracija o vrednotenju raziskovalnega dela San Francisco declaration on research assessment (DORA, b. d.). Slednja poziva k drugačnemu vrednotenju znanstvenoraziskovalnega dela in prinaša jasno sporočilo, da morajo biti raziskave ocenjevane na podlagi njihove kakovosti in ne po tem, kje so objavljene.

Okvirni program Evropske unije za raziskave in inovacije Obzorje 2020 (Horizon 2020) je potekal med letoma 2014 in 2020. V njem je Evropska komisija določila obvezen odprti dostop do vseh recenziranih objav iz sofinanciranih projektov, in sicer takoj po objavi. Za naravoslovno-tehnične in medicinske vede je dopusten časovni odlog ali embargo po objavi članka v znanstveni reviji do 6 mesecev, za družboslovje in humanistiko do enega leta, preden se lahko članek objavi za hranjenje. Za varovanje avtorskih pravic se pri tem priporoča licenca Creative Commons priznanje avtorstva (CC-BY). K iniciativi Obzorje 2020 (Horizon 2020) je pristopila tudi Slovenija (Kotar, 2022).

Septembra 2018 so Evropski raziskovalni svet in nacionalne raziskovalne agencije ter skupina nacionalnih organizacij za financiranje raziskav iz nekaterih evropskih držav, med njimi tudi slovenska agencija za raziskovalno dejavnost – ARRS, sprejeli Načrt S (Plan S, b. d.). Načrt S je pobuda za objavljanje rezultatov raziskav, financiranih z javnimi nepovratnimi sredstvi, v odprtem dostopu. Podpira jo cOAlition S, tj. mednarodni konzorcij organizacij, ki financirajo oziroma izvajajo raziskave. Objavljenih je bilo deset načel, pri čemer so se zavzemali predvsem za objavo znanstvenih publikacij v odprtem dostopu do začetka leta 2020 ter za odpravo naročniških razmerij in plačila pristojbine APC (Article Processing Charges – APC), kjer stroške objave plačajo avtorji (Kotar, 2019). Oblikovane so bile tri dopustne poti, sprejemljive za objavo (Narodna in univerzitetna knjižnica, b. d.):

1. objava v odprto dostopnih revijah ali platformah;
2. shranitev končne objavljene različice (ang. Versions of Record – VOR) ali avtorjevega sprejetega rokopisa (ang. Author Accepted Manuscript – AAM) v odprto dostopnih repozitorijih brez embarga;
3. objava v hibridnih znanstvenih revijah z dogovorom o preoblikovanju (ang. transformative agreement).

Leta 2021 je bila sprejeta deklaracija UNESCO o odprti znanosti (UNESCO recommendation on open science, 2021), ki opredeljuje odprti dostop kot digitalno vsebino slik, filmov in metapodatkov ter kot znanstveno vsebino, ki lahko med drugim zajema znanstvene in vladne podatke, informacije in publikacije (če ni pravnih, finančnih ali tehničnih ovir za dostop), ki so brezplačno na voljo za neomejeno uporabo.

Obzorje Evropa (Horizon Europe) je nov okvirni program EU, ki za raziskave in inovacije v obdobju od 2021 do 2027 namenja finančna sredstva za tri stebre: za začetek samostojne raziskovalne poti, za utrditev samostojne raziskovalne poti in za uveljavljene raziskovalce. Program Obzorje Evropa se zavzema za delovanje po načelih odprte znanosti. Obvezen je takojšen prosti dostop do publikacij, souporaba podatkov pa mora obvezno upoštevati načela FAIR (najdljivi – Findable, dostopni – Accessible, interoperabilni – Interoperable ter ponovno uporabni – Reusable) (Kotar, 2019).

3.2.3 Formalne podlage za vzpostavljanje in uveljavljanje odprtega dostopa v znanstveni komunikaciji v Sloveniji

V Sloveniji se je na skupno pot odprtega dostopa kot prva podala Univerza v Mariboru, in sicer s podpisom Berlinske deklaracije leta 2014. Leta 2015 je Vlada Republike Slovenije sprejela dokument Nacionalna strategija odprtega dostopa do znanstvenih objav in raziskovalnih podatkov v Sloveniji 2015–2020 (2015) ter s tem postavila temeljne uveljavitve načel odprte znanosti v Sloveniji. Strategija je definirala odprti dostop do znanstvenih objav in raziskovalnih podatkov ter podala pomembna načela, vizijo in cilje odprtega dostopa.

Dve leti kasneje je bil sprejet dokument Akcijski načrt izvedbe nacionalne strategije odprtega dostopa do znanstvenih objav in raziskovalnih podatkov v Sloveniji za obdobje 2015–2020 (2017), ki navaja politični in pravni podlagi za določila o odprtem dostopu do znanstvenih informacij v Sloveniji ter podaja navodila za shranitev odprto dostopne znanstvene publikacije v repozitorij.

V začetku leta 2022 je stopil v veljavo Zakon o znanstvenoraziskovalni in inovacijski dejavnosti (ZZrID, 2021), v katerem so določbe, namenjene odprti znanosti, zapisane v več členih. V skladu s splošnimi načeli zakona morajo znanstvene raziskave upoštevati odprti dostop do vseh rezultatov raziskav, uporabo odgovornih meril za vrednotenje znanstvenih raziskav in vključevanje zainteresirane javnosti v raziskovalni proces (tj. državljanska znanost oziroma citizen science) (Kotar, 2022).

Določbe o odprtem dostopu do znanstvenih objav in raziskovalnih podatkov vključuje 41. člen omenjenega zakona (ZZrID, 2021); v nadaljevanju navajamo pomembnejše. V primeru

raziskav, sofinanciranih iz javnih virov v višini najmanj 50 %, mora financer raziskave zahtevati, izvajalec raziskave pa zagotoviti odprti dostop do vseh recenziranih znanstvenih publikacij, raziskovalnih podatkov in drugih rezultatov raziskav. Raziskovalna organizacija in raziskovalci morajo obdržati zadostne pravice, da lahko izpolnjujejo določbe zakona. Raziskovalni podatki iz javno sofinanciranih raziskav morajo biti odprti in dostopni ob upoštevanju omejitev, ki jih nalagajo varstvo pravic intelektualne lastnine in varstvo osebnih podatkov ter varnost posameznikov ali države. Odprti raziskovalni podatki morajo biti javno dostopni na način, ki omogoča njihovo najdljivost, dostopnost, interoperabilnost ter vnovično uporabo. Osební podatki iz raziskav, sofinanciranih iz javnih sredstev, se lahko ponovno uporabijo v raziskovalne namene, primerljive s prvotnimi raziskovalnimi nameni, ali za druge raziskovalne namene v skladu s predpisi o varstvu osebnih podatkov.

42. člen zakona (ZZrID, 2021) nadalje določa, da morajo znanstvene revije slovenskih založnikov s sedežem v Republiki Sloveniji in v zamejstvu, ki vsebujejo recenzirane članke in so financirane iz državnih sredstev, zagotavljati odprti dostop. Javno financiranje se pri tem izvaja, če sta ob objavi omogočena odprti dostop do celotnih vsebin ob upoštevanju pravic intelektualne lastnine in upravljanje avtorskih pravic z licencami odprtega dostopa.

Aprila 2022 je bila sprejeta Resolucija o znanstvenoraziskovalni in inovacijski strategiji Slovenije 2030 (2022), ki v točki 6.2 določa ukrepe, namenjene odprti znanosti, za izboljšanje kakovosti, učinkovitosti in odzivnosti raziskav.

3.2.4 Odprtodostopni repozitoriji

Zagotavljanje dostopa do znanstvenih objav, nastalih kot rezultat javno financiranih raziskav, v odprtodostopnih repozitorijih je ena izmed zahtev financerjev tako pri slovenskih kot tudi evropskih projektih. Odprtodostopni repozitorij je spletni odprti arhiv, ki omogoča pridobivanje, hranjenje in pregledovanje digitalnih vsebin. Do svojih zbirk zagotavlja prost, neoviran in neomejen dostop, vsebine so v celoti dostopne brezplačno, in sicer brez predhodne registracije ali prijave. S tem je domači in tuji javnosti omogočen dostop do domače intelektualne produkcije. Repozitoriji so lahko organizirani na ravni organizacij, ki izvajajo raziskovalno dejavnost (institucionalni repozitoriji), na nacionalni ravni ali na ravni posameznih znanstvenih področij (tematski repozitoriji).

V okviru slovenskega Nacionalnega portala odprte znanosti² so vzpostavljeni digitalni repozitoriji slovenskih univerz in drugih raziskovalnih organizacij.³ Izpolnjujejo zahtevo Evropske komisije, ki preko portala OpenAIRE kompatibilnih repozitorijev preverja izpolnjevanje določil iz pogodbe o sofinanciranju. Knjižničarji imajo pri tem pomembno vlogo, saj urejajo vnos v digitalni repozitorij, ki je povezan s sistemoma COBISS in SICRIS (Ojsteršek idr., 2014). Repozitoriji univerz zagotavljajo hrambo ter dostopnost zaključnih del visokošolskega študija in drugih znanstvenih objav, raziskovalnih podatkov in programske opreme raziskovalcev, zaposlenih na univerzah. Možnost shranjevanja znanstvenih objav v njih omogoča izpolnjevanje zahtev odprtega dostopa tako pri slovenskih kot tudi evropskih projektih. Samoarhiviranje znanstvenih publikacij pa je mogoče, razen v univerzitetnih repozitorijih, tudi na osebnih spletnih straneh, na spletnih straneh raziskovalnih skupin in na družbenih omrežjih – portalih, kot so Research Gate, Academia.edu idr. (Romih, 2017).

Za učinkovitost institucionalnega repozitorija je ključno sodelovanje med knjižničarji in drugimi informacijskimi strokovnjaki, saj je le na ta način mogoče izkoristiti vse prednosti, ki jih nudijo institucionalni repozitoriji.

3.3 NAČINI DOSTOPA DO RECENZIRANIH ZNANSTVENIH OBJAV

3.3.1 Prosti dostop (ang. gratis/free open access)

Prostodostopna publikacija je v celoti brezplačno dostopna na svetovnem spletu, vsebina pa je varovana z avtorskopравnimi določili, značilnimi za naročniške znanstvene revije (avtor prenese materialne pravice na založnika).

² Glej: <http://www.openscience.si/>

³ Digitalna knjižnica Univerze v Mariboru, Repozitorij Univerze v Ljubljani, Repozitorij Univerze na Primorskem, Repozitorij Univerze v Novi Gorici, Digitalni repozitorij raziskovalnih organizacij Slovenije in Repozitorij samostojnih visokošolskih in višješolskih izobraževalnih organizacij.

3.3.2 Odprti dostop (ang. open access)

Odprti dostop je nova oblika spletnega dostopa do znanstvenih informacij in nova vrsta znanstvene komunikacije, ki uporabnikom omogoča brezplačen dostop do rezultatov raziskav, financiranih iz javnih sredstev, ter upravljanje avtorskih pravic s prostimi licencami, pri čemer imajo uporabniki pravico vsebino poleg brati, shraniti in izpisati tudi razmnoževati, uporabiti, razširjati, prenesti ter javno prikazati, izdelati in razširiti izpeljana dela v katerem koli digitalnem mediju za kateri koli odgovoren namen (Legat idr., 2018).

Odprti dostop do recenziranih znanstvenih objav in raziskovalnih podatkov nudi številne prednosti vsem vključenim v ta proces znanstvenega komuniciranja: raziskovalcem, institucijam, državi in družbi. Znanstvene informacije in dosežki v znanstvenih objavah so dostopni vsem, raziskovalno delo postane vidno, poveča se citiranost, posledično se večata odličnost in prepoznavnost raziskovalcev in ustanove (Koler - Povh, 2014).

Trenutno poznamo sledeče oblike objavljanja v odprtem dostopu:

- **ZLATI ODPRTI DOSTOP** (ang. gold open access). Zlati odprti dostop omogoča, da je članek takoj objavljen (Version of Record, VoR), viden in odprto dostopen na svetovnem spletu v odprtodostopni reviji ali na odprtodostopni založniški platformi ter brezplačen za uporabnika. Nekaterе revije zahtevajo plačilo pristojbine APC, ki jo običajno plačajo raziskovalne organizacije, financerji raziskave, lahko pa je plačnik kdo drug, npr. založnik, le redko pa avtor sam. Pristojbina APC je sicer upravičen strošek v programih Obzorje 2020 in Obzorje Evropa. Avtor je imetnik avtorskih pravic in te upravlja s prostimi licencami. V repozitorij se lahko shrani le objavljeni članek, vsebina je takoj dostopna, nadaljnja uporaba pa je odvisna od obsega avtorskoppravnega vidika, ki ga upravljajo s prostimi licencami (Kotar, 2022).
- **HIBRIDNI ODPRTI DOSTOP** (ang. hybrid open access). Hibridni odprti dostop omogoča, da je objavljeni članek odprto dostopen (Version of Record, VoR) v naročniški reviji. Hibridne revije so tiste, v katerih so znotraj ene številke objave, do katerih pridemo s plačilom naročnine ali plačilom posameznega, zelenega članka, in objave, za katere je potrebno plačilo pristojbine APC in so odprtodostopne. Te revije se deloma financirajo iz

naročnine, deloma pa iz plačila pristojbin APC, kar posledično pomeni dvojno plačilo (ang. double dipping). Plačilo APC ali koriščenje vavčerjev APC iz preoblikovalnih pogodb z založniki določa, da je plačilo pristojbine APC upravičen strošek v Obzorju 2020 in Nacionalni strategiji odprtega dostopa 2015–2020, ni pa upravičen strošek v Obzorju Evropa. Avtor je imetnik avtorskih pravic in jih upravlja s prostimi licencami. V repozitorij se lahko shrani le objavljeni članek, vsebina je takoj dostopna, nadaljnja uporaba pa je odvisna od obsega avtorskopравnega vidika, ki ga upravljajo s prostimi licencami. Avtorji drugih člankov, ki so dostopni preko naročnine ali proti plačilu posameznega članka, so prenesli avtorske pravice na založnika (Kotar, 2022).

- ZELENI ODPRTI DOSTOP (ang. green open access). Zeleni odprti dostop omogoča, da je objavljeni članek odprtodostopen (Version of Record, VoR) v naročniški reviji, njegov recenzirani rokopis (ang. AAM – Author Accepted Manuscript) pa shranjen v repozitorij in je brez plačila stroškov objave. Avtor prenese materialne avtorske pravice na založnika, ki dovoli shranitev recenziranega rokopisa v repozitorij. V določilih programov Obzorje 2020 in Nacionalne strategije odprtega dostopa 2015–2020 je še dovoljena začasna nedostopnost vsebine (t. i. embargo), medtem ko v programu Obzorje Evropa embargo ni več dovoljen (Kotar, 2022).

Mnogi založniki v pogodbenih določilih avtorjem dovoljujejo objavo prednatisa, to je nerecenzirane različice članka, in/ali objavo recenzirane različice v obliki zadnjega avtorjevega rokopisa in/ali dokončno tehnično oblikovane založnikove različice, praviloma ob pogoju doslednega navajanja založnikove različice z vsemi bibliografskimi podatki in povezavami na njegove spletne strani.⁴ Po zeleni poti odprtega dostopa so javnosti brezplačno dostopne objave, ki se hranijo v repozitorijih oziroma shrambah in jih je mogoče najti z običajnimi spletnimi iskalnimi orodji.

- DIAMANTNI/PLATINASTI ODPRTI DOSTOP (ang. diamond/platinum open access). Diamantni odprti dostop je neprofitni model odprtega dostopa, ki pomeni takojšnjo odprto dostopnost znanstvenih del brez plačila stroškov objave in naročnine. Avtor obdrži

⁴ Seznam založnikov in njihovih določil za avtorje ter samoshranjevanje njihovih objav ponuja SHERPA/RoMEO na svojih spletnih straneh: <http://www.sherpa.ac.uk/romeo/>.

materialne avtorske pravice ter dovoli deljenje in ponovno uporabo znanstvenega dela (uporaba in predelava v komercialne namene praviloma ni dovoljena). Založniki so neprofitne organizacije, knjižnice, ustvarjalci platform za objavo idr., ki sredstva pridobivajo z donacijami, sponzorstvom in podobno (Narodna in univerzitetna knjižnica, b. d.).

- **ZALOŽNIŠKE PLATFORME FINANCERJEV** (ang. funder as publisher). Financerji vzpostavijo platforme za objave znanstvenikov, ki so takoj odprto dostopne in so lahko brezplačne ali s plačilom pristojbine APC. Avtor praviloma obdrži materialne avtorske pravice za svoje delo in dovoli nadaljnjo uporabo. Odprte objave na založniških platformah financerjev so podvržene recenzijskim postopkom (Narodna in univerzitetna knjižnica, b. d.).

3.3.3 Avtorskopravne licence Creative Commons

Avtorskopravne licence Creative Commons omogočajo avtorjem zaščitenih avtorskih del, da jasno in na nedvoumen način vnaprej določijo, pod katerimi pogoji dovolijo uporabo svojega avtorskega dela in kateremu naboru pravic se vnaprej odpovejo. Pri tem zadržijo vse tiste pravice, za katere menijo, da jih želijo oziroma jih morajo zadržati. Creative Commons avtorjem ponujajo že pripravljene licence, s katerimi se vnaprej natančno določijo pogoji in pravice za uporabo in distribucijo njihovih del. Delo se tako lahko ponudi v uporabo vsem, vendar pod pogoji, ki jih določi avtor.⁵

Licence so pripravljene v različnih kombinacijah (Creative Commons, b. d.):

1. Priznanje avtorstva, kjer licenca CC BY v kontekstu odgovorne rabe poleg branja, ohranitve in izpisa omogoča tudi razmnoževanje, uporabo, razširjanje, prenos ter javni prikaz dela, izdelavo in razširjanje izpeljanih del v katerem koli digitalnem mediju za kateri koli odgovoren namen.
2. Priznanje avtorstva – Deljenje pod enakimi pogoji CC BY-SA.
3. Priznanje avtorstva – Brez predelav CC BY-ND.
4. Priznanje avtorstva – Nekomercialno CC BY-NC.

⁵ Glej več: <https://ukm.um.si/licence-creative-commons>

5. Priznanje avtorstva – Nekomercialno – Deljenje pod enakimi pogoji CC BY-NC-SA.
6. Priznanje avtorstva – Nekomercialno – Brez predelav CC BY-NC-ND.

3.4 PROBLEMATIKA VREDNOTENJA ZNANSTVENIH OBJAV

Za napredovanje v akademskem okolju je osnovnega pomena produkcija raziskovalnih objav in (kvantitativna) ocena kakovosti raziskovalnega dela. Za oceno vpliva znanstvenih prispevkov v strokovni javnosti se v znanosti najpogosteje uporablja bibliometrija. Bibliometrija je preučevanje informacijskih virov ter njihove uporabe z matematičnimi in statističnimi metodami (Kanič idr., 2011), s katerim spremljamo in vrednotimo rezultate raziskovalnega dela. Prispevki in posledično njihovi avtorji (raziskovalci) se vrednotijo po tem, kolikokrat in v katerih znanstvenih revijah jih v določenem časovnem obdobju citirajo drugi raziskovalci. V ta namen obstaja več indeksov, med katerimi sta najbolj razširjena dejavnik vpliva in h-indeks.

Osnovni kazalci, pomembni za analizo odmevnosti znanstvene raziskave, so:

- **analiza citiranja**, s katero vrednotimo odmevnost znanstvenih objav v svetovni znanstveni publikaciji, kar se ponavadi kaže po tem, kako kakovostno in pomembno je delo;
- **SCI – Science citation index** obdeluje bibliografske podatke vseh referenčnih publikacij vključno s podatki o citiranih dokumentih. Pravilo je, da raziskovalec citira povzeta dela, zato so pogostejši citati tisti, ki so običajno večkrat citirani;
- **dejavnik vpliva** (ang. Impact Factor – IF) revij meri, kako pogosto so citirani članki iz določene revije oziroma kakšna je povprečna citiranost člankov, ki jih skupaj dosežejo objavljeni članki iz določene revije, in sicer v obdobju dveh let pred proučevanim letom. Podatki o citiranosti so vzeti iz več kot 12.000 znanstvenih in strokovnih revij. Dejavnik vpliva je bil uveden že v 60. letih in je zapisan na seznamu faktografske baze **JRC** (ang. Journal Citation Reports) za najpomembnejše serijske publikacije iz svetovne produkcije.

- **kvartil** je mednarodno vpeljan sistem, ki razvrsti revije znotraj iste kategorije v štiri kvartile⁶ na podlagi faktorja vpliva posamezne revije.

Ob tem se zastavlja čedalje več vprašanj o realni vrednosti tradicionalnih merilcev uspešnosti kot edinega standarda za napredovanje raziskovalcev. V Načrtu S (Plan S, b. d.) je zapisano, da naj financerji vrednotenje in financiranje raziskovalnega dela izvajajo na podlagi kakovosti vsebine in ne na podlagi ocen platforme objave znanstvenega dela (na primer z uporabo dejavnika vpliva in drugih metrik znanstvenih revij) ali ocene založnika. Tudi Deklaracija o vrednotenju raziskovalnega dela – DORA (ang. Declaration on Research Assessment), pripravljena leta 2012 v San Franciscu, vključuje vrsto smernic o vrednotenju rezultatov znanstvenih raziskav.⁷ Opozarja na nujnost opustitve rabe na revijah temelječih metrik (kvantitativno vrednotenje) in na potrebo po vrednotenju raziskav na podlagi znanstvenih dosežkov (kvalitativno vrednotenje) – torej ne glede na to, v kateri znanstveni reviji je članek objavljen (DORA, b. d.).

Čedalje pogosteje pa se omenja altmetrika, in sicer kot alternativni način sledenja vplivu raziskav, pri čemer predmet merjenja niso le objave, ampak tudi drugi produkti raziskav. Alternativne metrike so namenjene dopolnjevanju, ne pa popolni zamenjavi tradicionalnih meril vpliva. Gre za merjenje količine pozornosti, ki jo raziskave prejema na spletu. Alternativne metrike so nove mere, ki upoštevajo vedenje spletnih bralcev, omrežne interakcije z vsebino in družbene medije. Spremljajo npr.: omembe na Facebooku, Twitterju ali spletnih mestih z novicami; izvoze v sisteme za upravljanje citiranja (Mendeley, Zotero, RefWorks itd.); ogleda in prenosa (celotnih besedil člankov, programske opreme itd.); komentarje v blogih ali drugih spletnih forumih.

3.5 NEZAUPANJA VREDNE ZALOŽNIŠKE PRAKSE IN SPORNE REVIJE

Vse večja produkcija plačljivih člankov in časovni pritiski raziskovalcev na založnike za objavo zahtevajo veliko število težko pridobljenih recenzentov, ki recenzirajo članke brez plačila – kot

⁶ Kot opozarja prof. dr. Andrej Blejec, je ustrežnejša uporaba termina »četrtina revij« in ne kvartil; z njim namreč poimenujemo mejno vrednost in ne interval vrednosti. Glej več: <http://ablejec.nib.si/BrezZamere/Koliko%20%C5%A1tejejo%20revije%20v%20mediani.pdf>

⁷ Slovenska javna agencija za raziskovalno dejavnost (ARRS) je deklaracijo podpisala leta 2019.

častno delo, vendar s privilegirano možnostjo objave lastnega članka v tej reviji. Elektronsko založništvo ima še veliko razvojnih možnosti, vendar si zaradi zaslužka na žalost pot utira tudi čedalje večje število lažnih konferenc, zbornikov in revij z nepoštenimi praksami.

Ožura in Čemažar (2021) opozarjata, da se v znanstvenem založništvu zadnja leta pogosto srečujemo s t. i. spornimi elektronskimi revijami, katerih glavna značilnost sta vprašljiva kakovost prispevkov ter neurejen recenzentski postopek. Plenilske revije (angl. predatory journals) poskušajo zvabiti raziskovalce, da bi proti plačilu objavili v revijah, ki se trudijo prikazati kot ugledne in verodostojne, čeprav to niso. Največkrat se oglašujejo tako, da uporabljajo ponarejene (lažne) dejavnike vpliva. Znesek za plačilo pristojbine APC (strošek avtorja) je običajno nizek. Ugrabljene revije (angl. hijacked journals) so revije, za katere je nekdo (lažni založnik) ustvaril ponarejene spletne strani, enak naslov revije in ISSN ter pri tem "ugrabil" identiteto prave revije (obstoječe ali pa revije, ki je že prenehala izhajati). Ugrabljene revije so večinoma ugledne revije z znanim imenom. S pošiljanjem neželene e-pošte ugrabitelji vabijo potencialne avtorje z obljubo takojšnje objave v ugledni indeksirani reviji. Objavo obljublajo proti plačilu pristojbine APC, do objav pa ponavadi sploh ne pride.⁸

4 PODPORNE STORITVE VISOKOŠOLSKIH KNJIŽNIC V ZNANSTVENI KOMUNIKACIJI IN PRI ODPRTEM DOSTOPU

4.1 STORITVE KNJIŽNIC ZA RAZISKOVALCE IN POTREBNA NOVA ZNANJA KNJIŽNICARJEV

Sodobne poti znanstvene komunikacije v dobi hitrega razvoja tehnologije zahtevajo natančne in najnovejše znanstvene informacije, ki so pomembne za objavljanje znanstvenih del. Ohranjajo se stare in uvajajo nove poti dostopa do informacij, kar zahteva preoblikovanje tradicionalne visokošolske knjižnice v novodobno: takšno, ki lahko nudi široko paleto podpornih storitev raziskovalcem. Pomaga jim pri iskanju informacij o odprtem dostopu,

⁸ Da nepoštenim založniškim praksam nasedajo tudi znanstveniki iz najboljših univerz oziroma raziskovalnih organizacij, pričajo podatki, ki jih na portalu SloTech navaja Matej Huš (15. 8. 2018) v prispevku *Lažne znanstvene revije problem, na katerega nista imuna niti Harvard in Stanford*. Dostopno na: <https://slo-tech.com/novice/t727968#crt>

obvešča o aktivnostih na področju odprtega dostopa in promovira odprto znanost, ob tem pa lahko skrbi za institucionalni repozitorij, shranjuje objave in upravlja z metapodatki, usmerja avtorje pri odprtem objavljanju, pomaga svojim organizacijam pri iskanju virov idr. Za pravi odnos raziskovalcev do knjižničarja kot enakovrednega sogovornika in spoštovanega kolega je potrebno zgraditi trdne vezi z raziskovalci in študenti (Rodwell in Fairburn, 2008). Zahtevajo se dodatna, specialistična znanja knjižničarjev, ki se osredotočajo na podporo raziskovalcem (Bradbury in Weightman, 2010; Corral, 2014).

Tudi v Sloveniji se zavedamo sprememb v informacijskih potrebah študentov in raziskovalcev, ki terjajo nove storitve knjižnic in zanje ustrezno usposobljene knjižničarje. Izpostavili bi dva novejša dokumenta, tj. strokovne standarde za visokošolske knjižnice in pogoje za izvajanje javne službe v knjižničarstvu.

Dokument Strokovni standardi in priporočila za visokošolske knjižnice (2021, str. 7) poudarja, da »... terjajo spremembe v informacijskih potrebah uporabnikov tudi spreminjanje vloge visokošolskega knjižničarstva ter različne inovativne pristope pri delovanju knjižničarjev in organizaciji knjižničnih storitev. Pomembno je tesno sodelovanje knjižničarjev s ciljnim skupinami uporabnikov, ki presega zgolj (pasivno) informacijsko podporo udeležencem izobraževalnega in znanstvenoraziskovalnega procesa, ampak terja njihovo angažiranost, proaktivnost in vključenost v dejavnosti uporabnikov. Koncept vključenega knjižničarstva (ang. embedded librarianship) spreminja vlogo knjižničarja iz posrednika informacij v partnerja pri ustvarjanju novega znanja. Iz za zidov knjižnice ga umešča v fizične in virtualne prostore uporabnikov, v katerih potekajo študijski procesi ter delujejo študijske, projektne in raziskovalne skupine.«

Standard 1.6 med dejavnosti, ki naj jih izvaja visokošolska knjižnica, vključuje tudi pomoč in svetovanje uporabnikom pri:

- objavljanju rezultatov znanstvenoraziskovalnega dela;
- sodelovanju pri odprtem dostopu in vključevanju v odprto znanost;
- upravljanju z raziskovalnimi podatki in uporabi raziskovalnih infrastruktur.

Visokošolska knjižnica naj bi bila aktivno vključena tudi v upravljanje oziroma sodelovanje pri gradnji institucionalnih repozitorijev zaključnih del, objav zaposlenih na visokošolskem zavodu in raziskovalnih podatkov.

Med deli, ki jih opravljajo strokovni delavci visokošolskih knjižnic, standard 6.4 navaja med drugim tudi: načrtovanje, razvoj ter upravljanje elektronskih zbirk in repozitorijev; upravljanje raziskovalnih podatkov ter uporabo raziskovalnih infrastruktur in pomoč pri upravljanju z avtorskimi pravicami v digitalnem okolju ter okolju odprtega dostopa. Standard 6.13 priporoča, da naj ima v visokošolski knjižnici, ki s svojimi storitvami podpira visokošolski doktorski študij, vsaj en zaposleni strokovni knjižničarski delavec raven izobrazbe, ki ustreza znanstvenemu naslovu (znanstveni magisterij ali doktorat znanosti). Strokovni standardi poudarjajo tudi nujnost stalnega strokovnega izpopolnjevanja visokošolskih knjižničarjev; standard 6.20 priporoča izpopolnjevanje na področjih, kot so: upravljanje znanstvenega komuniciranja in objavljanja v digitalnem okolju ter v pogojih odprtega dostopa; upravljanje raziskovalnih podatkov in raziskovalnih infrastruktur; upravljanje informacijskih sistemov o raziskovalni dejavnosti; sistemi vrednotenja znanstvenoraziskovalnega dela; odprta znanost in občanska znanost.

Priporočilom strokovnih standardov je sledila novela Pravilnika o pogojih za izvajanje knjižnične javne službe (2023). Ta v 47. členu določa, da ima visokošolska knjižnica, ki s svojimi storitvami podpira visokošolski doktorski študij, najmanj enega strokovnega knjižničarskega delavca z znanstvenim naslovom (znanstveni magisterij ali doktorat znanosti).

4.2 STROKOVNA PODPORA IN PROMOCIJA ODPRTEGA DOSTOPA

V Sloveniji so pomembni izobraževalni in podporni stebri ter promotorji odprtega dostopa in odprte znanosti predvsem univerzitetne knjižnice: Centralna tehniška knjižnica Univerze v Ljubljani (CTK), Narodna in univerzitetna knjižnica (NUK) in Univerzitetna knjižnica Maribor (UKM). CTK in NUK vodita tudi konzorcijsko nabavo mednarodne znanstvene literature. Eden izmed vidnih uspešnih projektov, in sicer Kompetenčni center Odprta knjižnica,⁹ je bil vzpostavljen v sodelovanju med CTK, UKM in Univerzitetno knjižnico Univerze na Primorskem ter s podporo Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport. Ta projekt pomaga raziskovalcem in drugim zainteresiranim zagotoviti kakovostno podporo pri znanstvenoraziskovalnem delu v okolju odprte znanosti.

⁹ Več glej: <https://odprtaknjiznica.splet.arnes.si/>

Ambrožič je že leta 2012 izpostavila pomen odprtega elektronskega objavljanja in dostopa do znanstvenih objav in raziskovalnih podatkov za avtorje kot izziv za visokošolske knjižnice, ki jim bodo ob tem naložene nove naloge. Pri tem bodo za trajno ohranjanje znanstvenih del za nadaljnjo uporabo od knjižničarjev zahtevane ustrezne tehnične rešitve in znanja. Poudarja, da se bodo knjižnice zaradi raznolikih pristopov objavljanja soočale s tehničnimi in konceptualnimi težavami ter z organizacijskimi vprašanji, in sicer predvsem z vidika ohranjanja in zagotavljanja dostopa do raziskovalnih del, ki so produkt sodelovalnega dela. Kot rešitev za njihovo ohranjanje in zagotavljanje dostopa navaja tesno medsebojno sodelovanje knjižnic ter sodelovanje s partnerji v matični ustanovi in izven nje. Poudarja, da naj se visokošolske knjižnice vključujejo v raziskovalno skupnost in svoje mesto v znanstveni komunikaciji zasedajo kot enakovredne partnerice, tako da prevzemajo vodilno vlogo pri ohranjanju, prenosu in razširjanju znanja (Ambrožič, 2012).

Koler - Povh, vodja visokošolske knjižnice za področje gradbeništva, je v sodelovanju z raziskovalci UL FGG po vzpostavitvi fakultetnega repozitorija DRUGG, zgrajenega leta 2010, že leta 2012 posredovala spoznanja o digitalnem repozitoriju kot pomembnem posredniku znanja in informacij, saj so statistike ogledov in prenosov arhiviranih gradiv (takrat so močno prevladovala zaključna dela študijev) izkazovale njihovo veliko odmevnost (Koler - Povh idr., 2012). Avtorji so poudarili izjemno pomembno vlogo visokošolskega knjižničarja kot kompetentnega strokovnjaka za izgradnjo, vzdrževanje in popularizacijo uporabe digitalnega repozitorija. Koler - Povh je na strokovnih srečanjih bibliotekarjev v letih 2012 in 2019 v soavtorskih prispevkih poročala, da raziskovalci pri odprtih objavah pričakujejo podporo usposobljenih visokošolskih knjižničarjev (Koler - Povh in Kuhar, 2019; Koler - Povh idr., 2012).

O vzpostavitvi in pomenu nacionalne infrastrukture za odprto znanost v Sloveniji so pisali Ojsteršek idr. (2014) ter poudarili pomen visokošolskih knjižnic pri izgradnji univerzitetnih repozitorijev. Pomen repozitorija za lažje posredovanje in deljenje informacij s področja onkologije v slovenskem prostoru in širše sta za repozitorij DIRROS v svojem prispevku predstavila Jerala in Ožura (2016).

Za uresničevanje določil nacionalne in evropske strategije o odprtem dostopu in zakonodaje o raziskovalnem delu so nujni tudi repozitoriji za trajno hranjenje raziskovalnih podatkov po

zgledu Arhiva družboslovnih podatkov. Pregled repozitorijev raziskovalnih podatkov v slovenskem prostoru sta objavila Meden in Erjavec (2021).

Med tujimi visokošolskimi knjižnicami lahko kot zgled uspešnega aktivnega vključevanja v izdajanje odprto dostopnih revij in preoblikovanja naročniške revije pri odprtem dostopu izpostavimo strategijo Univerzitetne knjižnice Utrecht na Nizozemskem (Werner, 2017). Njeni zaposleni s svojimi kompetencami zagotavljajo kakovostno bibliografsko informacijsko opremo revije, skrbijo za njeno razširjanje in nudijo podporo pri zagotavljanju trajnostnega hranjenja objav.

Zgodbo o uspehu piše tudi nemška knjižnica Niedersächsische Staats- und Universitätsbibliothek Göttingen (SUB Göttingen), matična knjižnica 13 fakultet Univerze v Göttingenu, v kateri kompetentni knjižničarji nudijo pomembno strokovno podporo pedagoškemu in raziskovalnemu delu univerze ter gradijo več institucionalnih repozitorijev za odprte objave in hrambo odprtodostopnih raziskovalnih podatkov (Schmidt idr., 2018).

Tudi novejša raziskava univerzitetne knjižnice s Finske (University of Eastern Finland Library) ugotavlja, da raziskovalci potrebujejo konkretno podporo visokošolskega knjižničarja na področjih odprtega objavljanja, trajnega hranjenja odprtih podatkov in vrednotenja znanstvenoraziskovalnega dela (Saarti idr., 2020).

5 RAZISKAVA

5.1 NAMEN IN CILJI RAZISKAVE

V okviru VF je odnos raziskovalcev do odprtega objavljanja že vrsto let pozitiven. Raziskovalci se trudijo čim več objavljati v odprtem dostopu, pri čemer jim knjižnica zagotavlja dostop do kakovostnih znanstvenih revij, ki so najboljša popotnica za razvoj znanosti. Raziskavo smo opravili z namenom pridobiti osnovne podatke o tem, kam naj se knjižnica pri organizaciji podpore raziskovalcem najprej usmeri, da bo lažje načrtovala prihodnje storitve. Za knjižnico je izziv, da storitve na področju odprtega objavljanja v prihodnje uvede kot pomembne elemente v izobraževanju in podpori raziskovalcem.

Namen opravljene raziskave je bil:

- spoznati različne modele objavljanja raziskovalcev VF v znanstvenih revijah;
- preveriti njihovo poznavanje odprtega dostopa in z njim povezanih storitev, ki jih raziskovalcem lahko nudi knjižnica.

Cilj raziskave je bil pridobiti podatke, na osnovi katerih bo lahko knjižnica:

- pripravila seznam kakovostnih odprtodostopnih revij na področju veterinarske medicine, ki bo raziskovalcem v pomoč pri iskanju založnika za objavo znanstvenega prispevka;
- pripravila smernice oziroma navodila (vodič) za raziskovalce o tem, kako in kje čim bolj optimalno objavljati v odprtem dostopu;
- v skladu z rezultati intervjujev z raziskovalci načrtala nadaljnje korake knjižnice pri ozaveščanju in izobraževanju uporabnikov o odprtem dostopu.

5.2 RAZISKOVALNA VPRAŠANJA IN ZNANSTVENE PREDPOSTAVKE

V prvem delu raziskave, ki zajema analizo znanstvenih objav raziskovalcev VF v letu 2022, smo si zastavili sledeča raziskovalna vprašanja:

1. V katerih uveljavljenih mednarodnih revijah seznama JCR objavljajo svoje znanstvene objave raziskovalci VF?
2. V revijah katerih založnikov objavljajo svoje znanstvene objave raziskovalci VF?
3. V revijah katerih vsebinskih kategorij seznama JCR objavljajo svoje znanstvene objave raziskovalci VF?

Na podlagi navedenih raziskovalnih vprašanj smo postavili sledeče znanstvene predpostavke (hipoteze):

- H1: Raziskovalci VF objavljajo pretežno v revijah zgornje polovice z ozirom na vrednost dejavnika vpliva (dalje IF).
- H2: Raziskovalci VF objavljajo pretežno v revijah uveljavljenih mednarodnih založnikov, kot so Elsevier, Springer in Wiley.
- H3: Raziskovalci VF objavljajo pretežno v revijah JCR vsebinskih kategorij, povezanih z veterinarsko medicino.

V drugem delu raziskave, ki se osredotoča na poznavanje odprtega dostopa, pripravljenost za plačevanje pristojbin ter prepoznavnost vloge knjižnice VF pri odprtih objavah raziskovalcev VF, smo želeli pridobiti odgovore na naslednja raziskovalna vprašanja:

1. Kako raziskovalci VF vidijo pomen odprte objave za znanost?
2. Ali so pripravljeni plačevati pristojbine APC za odprtost objav?
3. Kako prepoznavajo različne vrste odprtega dostopa?
4. Ali poznajo možnost zelenega odprtega dostopa in arhiviranja objav v repozitorij?
5. Kaj jih usmerja pri izbiri revije, v kateri bodo objavili članek?
6. Kako prepoznavajo vlogo knjižnice pri odprtem objavljanju ter promociji odprte znanosti in kakšna so njihova pričakovanja?

Na podlagi zgoraj navedenih raziskovalnih vprašanj smo postavili sledeče znanstvene predpostavke (hipoteze):

- H1: Raziskovalci VF se zavedajo pomena odprtega dostopa za pospešitev pretoka znanj in informacij.
- H2: Raziskovalci VF se zavedajo nujnosti plačila pristojbine APC.
- H3: Raziskovalci VF poznajo različne vrste odprtega dostopa.
- H4: Raziskovalci VF poznajo možnosti zelenega dostopa in arhiviranja objav v repozitorijih.
- H5: Raziskovalci VF si želijo podpore knjižnice pri odprtem objavljanju.

5.3 METODOLOGIJA IN METODE

Raziskava je bila sestavljena iz dveh ločenih delov, ki se med seboj prepletata in nadgrajujeta. Objave raziskovalcev v mednarodnih odmevnih znanstvenih revijah so jedro znanstvene komunikacije, s pomočjo katere se širijo znanstvena dognanja, prenaša znanje in vrednoti raziskovalce. Ker knjižnica VF načrtuje pripravo seznama kakovostnih odprtih revij na področju veterinarske medicine ter smernic za raziskovalce VF za čim bolj optimalno objavljanje znanstvenih prispevkov v odprtem dostopu, smo najprej analizirali njihove objave v letu 2022. Z analizo najnovejših objav smo želeli pridobiti uvid v aktualne navade objavljanja raziskovalcev VF, da bi izdelali seznam trenutno aktualnih revij za njihove objave in na osnovi konkretne analize uvrščenosti revij v seznam mednarodno odmevnih revij JCR raziskovalcem

svetovali o ustreznosti izbora za bodoče revije. Objav raziskovalcev VF je sicer veliko, a za pregled trenutnega stanja se nam je zdela analiza zadnjega leta zadostna.

Prvi del raziskave smo opravili s pomočjo kvantitativne analize objav izvirnih znanstvenih člankov raziskovalcev VF v znanstvenih revijah, in sicer z iskalno zahtevo v ukaznem iskanju sistema COBISS+, tipologije 1.01, leto 2022, bibliografije ustanove VF, indeksiranih v sistemu JCR in WoS. Znanstvene revije smo razvrstili glede na založnike, preverili smo objave glede na IF in kvartile ter glede na razvrstitev revij v vsebinske kategorije znotraj seznama JCR.

Z željo ugotoviti, kako dobro raziskovalci VF poznajo tematiko odprtega dostopa in kaj menijo o vlogi knjižnice VF pri odprtih objavah, smo v drugem delu raziskave na intervju povabili tri raziskovalce, izbrane po kriteriju števila objav v znanstvenih revijah; poimenovali smo jih RA, RB in RC (RA = raziskovalec začetnik, RB = raziskovalec z zmernim številom objav, RC = raziskovalec s številnimi objavami). Intervju je obsegal 6 vprašanj, nekatera od njih so vsebovala podvprašanja; vsi sodelujoči so prejeli enak nabor vprašanj (Priloga 4). Zaradi časovnih omejitev pri pripravi pisne naloge nam intervjujevi ni uspelo opraviti osebno, z neposrednim pogovorom z intervjuvanci, ampak smo jih izvedli po elektronski pošti.

Za posredovanje odgovorov so imeli raziskovalci na voljo 5 dni, in sicer od 5. 4. 2023 do 10. 4. 2023. Intervjuvancem smo zagotovili anonimnost tako v fazi izvedbe raziskave kot tudi pri prikazu njenih rezultatov. Rezultate pisnega intervjuja smo kvalitativno opisali.

5.4 REZULTATI RAZISKAVE

5.4.1 Znanstvena produkcija raziskovalcev VF v letu 2022

- **Revije z objavami raziskovalcev VF**

Raziskovalci VF so v letu 2022 objavljali v 43 različnih mednarodno odmevnih revijah – revijah s seznamom JCR, v katerih so skupaj objavili 63 znanstvenih člankov. Štiri revije še nimajo določene vrednosti IF (Priloga 1). V vsaki od njih je bil objavljen po en članek raziskovalcev VF. V ostalih 39 revijah je bilo objavljenih 59 člankov. Vse revije so indeksirane v citatnem indeksu SCI – skupina SE (Science Expanded).

- **Vrednost dejavnika vpliva (IF)**

Med 39 proučevanimi revijami je najvišjo vrednost IF = 12.779 dosegla revija Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America, najnižjo pa revija Züchtungskunde – IF = 0,352 (Priloga 1). Z ozirom na vrednost IF znotraj vsebinske kategorije seznama JCR in ob upoštevanju dejstva, da se za revije, razvrščene v več vsebinskih kategorij, upošteva vrednotenje v kategoriji z najvišjo vrednostjo, ugotavljamo, da je med 39 revijami kar 24 revij iz prvega in 8 iz drugega kvartila (Preglednica 1; Priloga 1).

Preglednica 1: Številčna razvrstitev revij po kvartilih glede na vrednost IF

Kvartil IF	Število revij
1	24
2	8
3	4
4	3
Skupaj	39

- **Založniki revij**

Med revijami, v katerih so objavljali raziskovalci VF, prevladujejo revije založnika MDPI (10 naslovov); v njih je bilo v letu 2022 objavljenih 21 člankov raziskovalcev VF. V revijah založnika MDPI se pogosto pojavi več objav avtorjev VF v isti reviji, npr. v reviji Animals kar 9. Zanimivo je, da so kar 4 naslovi revij z objavami raziskovalcev VF izdani pri splošno malo znanem švicarskem založniku Frontiers, v enem od njih (Frontiers in Veterinary Science) je bilo v letu 2022 kar 9 objav raziskovalcev VF. Ker gre za tematiko veterinarske medicine, je zanimiv tudi podatek, da je za 5 revij kot izdajatelj navedeno združenje veterinarskih društev (Kanada, Velika Britanija), raziskovalni inštitut (Bosna, Poljska) ali fakulteta (Slovenija). Med priznanimi mednarodnimi založniki po številu revij in objav ne izstopa nobeden, saj so raziskovalci VF v letu 2022 objavljali le v štirih revijah založnika Elsevier, v dveh revijah založnikov Springer in Taylor & Francis ter v eni reviji založnika Wiley-Blackwell (Preglednica 2; Priloga 2).

Preglednica 2: Seznam založnikov revij glede na število objavljenih del

Založniki revij	Frekvenca revij
MDPI	10
Frontiers – Lausanne	4
Elsevier	4
Taylor & Francis	2
Springer	2
Wiley-Blackwell	1
Skupaj revij	23
Nekomercialni založniki – veterina	Frekvenca revij
Canadian Veterinary Medical Assoc. – Ottawa, Ont.	1
Laboratory Animals Ltd - Laboratory Animal Science Association – London	1
Veterinarski institut Republike Srpske "Dr. Vaso Butozan" – Banja Luka	1
National Veterinary Research Institute – Puławy	1
Veterinarska fakulteta, 2004- – Ljubljana	1
Skupaj revij	5

- **Vsebinske kategorije**

Večina revij z objavami raziskovalcev VF je razporejenih v eno od vsebinskih kategorij seznama JCR, 10 jih je razporejenih v 2 vsebinski kategoriji, 6 pa celo v 3 različne vsebinske kategorije. Pri reviji Comparative Immunology, Microbiology and Infectious Diseases je opazna zelo veliko raznolikost v kvartilih, saj je z ozirom na vsebinsko kategorijo razvrščena v 1. kvartil (Veterinary science), v 3. kvartil (Mycrobiology) in v 4. kvartil (Immunology).

Na seznamu JCR v vsebinski kategoriji JCR = Veterinary sciences je 145 naslovov revij. Devet revij z objavami raziskovalcev VF je v letu 2022 uvrščenih v JCR kategorijo Veterinary sciences, po ena pa v kategoriji Zoology in Entomology. Ugotavljamo, da so za veterinarske objave ustrezne tudi revije JCR kategorije s področja prehrane, v kateri so raziskovalci VF za objave odkrili po 4 (JCR = Food science & Technology) ustrezne revije (Priloga 3).

5.4.2 Analiza odgovorov intervjuvanih raziskovalcev VF

Današnji način znanstvene komunikacije in vrednotenje raziskovalcev ob napredovanju ter za pridobivanje finančnih sredstev pri optimalni izbiri znanstvene revije za objavo članka zahtevata poznavanje različnih načinov, možnosti in značilnosti objav. S pomočjo odgovorov raziskovalcev na zastavljena vprašanja smo dobili vpogled v to, koliko raziskovalci VF poznajo odprti dostop ter kako razumejo vlogo knjižnice VF pri odprtih objavah in promociji odprtega dostopa, s tem pa pomembne informacije za nadaljnje delo in razvoj Knjižnice VF.

- **Pomen odprte objave za znanost**

Vsi trije v raziskavo vključeni raziskovalci so, ne glede na dolžino prehojene akademske poti, zavzeli enotno stališče, da je odprta objava za raziskovalce pomembna z vidika dostopa do objav, potrebnih za znanstvenoraziskovalno in pedagoško dejavnost. RA je mlad raziskovalec, ki ceni možnost odprtega dostopa predvsem takrat, ko pripravlja prispevek in ima miselno nit ter potrebuje vsebino članka za nadaljevanje poti in ga lahko takoj tudi dobi. RB, ki je pedagoško in klinično obremenjen, deli svoje razmišljanje in poudari mešane občutke o primernosti vrednotenja odmevnosti raziskovalca po objavi članka v odprtem dostopu, ki je zato bolj citiran, raziskovalec pa več vreden. Poudari frustrirajoč občutek, »ko se celo življenje podiš za objavami člankov, ker le tako lahko ohraniš delovno mesto« – ne samo na raziskovalnem, marveč tudi na strokovnem in pedagoškem področju.

- **Pripravljenost na plačevanje pristojbine APC za odprtost objav**

Glede pripravljenosti na plačevanje pristojbine APC za odprtost objav je v odgovorih moč zaznati razliko med RA, ki pogojuje plačilo pristojbine APC z zneskom, ki ga je potrebno plačati, in drugima dvema raziskovalcema (RB in RC), ki sta brezpogojno pripravljena plačevati APC. RB kritično pripomni, da drugače, kot da se plača pristojbina APC, pač ne gre. Dodaja, da so pristojbine APC previsoke, in zavrača napisano pojasnilo založnikov, s katerim opravičujejo plačilo pristojbin s stroški, ki jih ima založnik z recenzenti, in stroški objave v različnih oblikah in formatih ter njihovo distribucijo; opozarja namreč, da recenzenti prispevke recenzirajo brezplačno, revije pa so večinoma elektronske in s tiskanjem ter tovrstno distribucijo ni tako velikih stroškov.

- **Poznavanje različnih vrst odprtega dostopa**

Vsi trije intervjuvanci so poudarili, da jim razlike med navedenimi vrstami odprtega dostopa niso znane. RA pravi, da mu je domnevno znan hibridni dostop, in ga opiše kot kombinacijo odprtega in naročniškega modela, RC pa izpostavi edino njemu znano dejstvo, in sicer, da pri objavi v zlatem dostopu ARRS povrne stroške objave.

- **Poznavanje možnosti zelenega odprtega dostopa**

Na vprašanje o poznavanju zelenega odprtega dostopa in shranitve recenzirane različice v repozitorij so vsi raziskovalci odgovorili, da te možnosti dostopa ne poznajo.

- **Glavni dejavnik pri izbiri revije za objavo prispevka**

Razlika glede dejavnika odločanja o izbiri revije za objavo prispevka je med raziskovalci prepoznavna. Za RA je najpomembnejša cena pristojbine APC, sledi dejavnik vpliva in na koncu kvartil; za RB je odločilen kvartil, sledi faktor vpliva; RC pa ima za prioriteto kvartil, če so rezultati objave ustrezni. Če rezultati raziskave niso najbolj inovativni, se odloča za drugi, tretji ali četrti kvartil, pri čemer upošteva tudi dejavnik vpliva. Plačilo pristojbine APC za raziskovalca RB in RC ni pomembno.

- **Vloga knjižnice pri objavah in promociji odprte znanosti**

Vsi raziskovalci so na vprašanje, ali poznajo vlogo knjižnice pri objavah in promociji odprte znanosti, odgovorili, da je ne poznajo, ter izrazili naklonjenost in veselje ob pripravljenosti knjižnice, da jim ponudi spletni vodič po odprtem objavljanju, izobraževanja o odprtem dostopu, v bodoče pa tudi seznam revij s področja veterinarske znanosti z dejavniki vpliva, četrtinami idr. RB pove, da je pri objavah prepuščen sam sebi in da knjižnice ne pogreša, saj do tega trenutka od nje še ni bil deležen tovrstnih storitev. RC opozori na potrebo po aktivnejši vlogi knjižnice pri preverjanju še neznanih revij, in sicer zaradi pretekle slabe izkušnje s predatorsko revijo.

6 RAZPRAVA IN ZAKLJUČKI

V pričujoči nalogi smo na podlagi analize znanstvenih revij, v katerih so raziskovalci VF objavljali v letu 2022 (prvi del raziskave), in odgovorov raziskovalcev na zastavljena raziskovalna vprašanja (drugi del raziskave) pridobili pomembne informacije, ki bodo

izhodišče za nadaljnji razvoj knjižnice VF oziroma osnova za načrtovanje njenih bodočih storitev na področju odprtega dostopa. Oba dela raziskave se medsebojno nadgrajujeta in prepletata, zato nam v nadaljevanju kot vodilna nit služijo odgovori raziskovalcev, ki si smiselno sledijo, dopolnjeni pa so z rezultati analize znanstvenih revij, v katerih so objavljali znanstvene prispevke.

Poznavanje odprte objave kot novega načina znanstvene komunikacije 21. stoletja je nujno za vse aktivne raziskovalce. Za lažje načrtovanje nadaljnjega razvoja storitev Knjižnice VF smo najprej skušali pridobiti odgovore na raziskovalno vprašanje o tem, kako raziskovalci VF vidijo pomen odprte objave za znanost. Ugotovili smo, da je vsem intervjuvanim raziskovalcem odprta objava pomembna, kar potrjuje raziskovalno predpostavko, da se raziskovalci zavedajo pomena odprtega dostopa za pospešitev pretoka znanj in informacij.

Plačilo pristojbine APC za objavo članka v zlatem in hibridnem odprtem dostopu je sestavni del objave, kot je razvidno iz odgovorov raziskovalcev VF na raziskovalno vprašanje o pripravljenosti na plačevanje pristojbin APC. Raziskovalec na začetku znanstvene poti pojmuje pristojbino APC kot nekaj, kar lahko pogojuje, druga dva, že uveljavljena raziskovalca, pa sprejemata dejstvo, da brez plačila ni objave, kar le delno potrjuje raziskovalno predpostavko, da se raziskovalci zavedajo nujnosti plačila APC. Vsekakor je moč zaznati razliko med RA, ki še ni dobro seznanjen s pravili za objavo raziskovalnega dela v pomembni znanstveni reviji, in raziskovalcema, ki že natančno poznata »pravila igre« na poti do objave. Ob tem nas kritična pripomba raziskovalca o višini plačila pristojbine APC navede na potrebo po angažiranosti knjižnice pri promociji zelenega dostopa do odprtih objav.

Iz odgovorov intervjuvanih raziskovalcev o poznavanju zelenega odprtega dostopa in možnosti arhiviranja recenziranih objav v repozitoriju razberemo, da možnosti zelenega dostopa ne poznajo. Zato ne moremo potrditi raziskovalne predpostavke, da je raziskovalcem znan zeleni dostop z možnostjo arhiviranja recenzirane objave v repozitorij. Ob tem poudarjamo, da se ponujajo še druge možnosti za objavo, morda tudi v lastni znanstveni reviji, katere založnik je VF in ki že danes izkazuje kakovost, saj je uvrščena v 3. kvartil seznama JCR za veterino, kar je razvidno iz analize znanstvenih revij. S pritegnitvijo še več kakovostnih objav in avtorjev bi bila reviji zagotovljena rast kakovosti in s tem vsaj ohranitev obstoječega ranga, verjetno pa tudi prerazporeditev v višjega.

Ob vprašanju o poznavanju različnih vrst odprtega dostopa so raziskovalci razkrili, da teh ne poznajo. Raziskovalna predpostavka, da raziskovalci poznajo različne možnosti za objavo v odprtem dostopu, je bila tako ovržena. Vsekakor mora biti takšna ugotovitev takojšen izziv za knjižnico, da začne raziskovalce čim prej informirati in aktivno izobraževati o odprtem dostopu.

Knjižnice s sodelovanjem v sistemih za spremljanje in vrednotenje raziskovalne dejavnosti in ob sodelovanju z njihovimi deležniki pomembno promovirajo tudi odprti dostop in institucionalne repozitorije, ki jih upravljajo. Vrednotenje raziskovalcev na podlagi bibliometričnih kazalcev, tj. s štetjem citatov, utesnjuje številne raziskovalce, kar razberemo tudi iz rezultatov svoje raziskave. Na vprašanje o tem, kaj usmerja raziskovalce VF pri izbiri revije, v kateri bodo objavili članek, sta si uveljavljena raziskovalca (RB in RC) v odgovorih enotna: kvartil in IF revije. Raziskovalci na visokošolskih zavodih so v večini primerov vpeti tudi v pedagoško delo, v okviru VF pa nekateri poleg tega še v klinično delo. Ker je edino merilo za oceno uspešnosti raziskovalca objava članka, se ti »celo življenje podijo za objavami«, saj le tako lahko ohranijo delovno mesto, poudari eden od intervjuvancev. Ob »bitki« za znanstvene objave se seveda poraja vprašanje, ali je lahko ob vsem tem še dovolj časa za kakovostno in v celoti predano pedagoško delo ter temeljito opravljeno klinično delo.

Pomen kvantitativnega vrednotenja raziskovalne uspešnosti je razviden tudi iz rezultatov analize objav raziskovalcev VF v letu 2022, saj je med objavami v 39 revijah z IF kar 24 revij iz prvega in 8 iz drugega kvartila. To dejstvo potrjuje raziskovalno predpostavko, da raziskovalci VF objavljajo pretežno v revijah zgornje polovice glede na vrednost IF. Po številu objav prevladujejo revije založnika MDPI, ki mu sledijo revije založnika Frontiers. V revijah založnika MDPI se pogosto pojavi več objav avtorjev VF v isti reviji, kar vodi k sklepu, da gre za verjetnost t. i. varne objave: ko uspe v reviji prispevek objaviti enemu raziskovalcu, se odpre pot za objave tudi drugim, saj postane pridobitev informacij, potrebnih za uspešno objavo, enostavnejša.

Predpostavka, da raziskovalci VF objavljajo pretežno v revijah uveljavljenih mednarodnih založnikov, kot so Elsevier, Springer in Wiley, je bila ovržena. Zanimiv je rezultat raziskave, da so kljub želji po objavah v znanstvenih revijah z visokim IF raziskovalci VF v letu 2022 le redko objavili prispevek v revijah zgoraj omenjenih založnikov. Lahko pa potrdimo predpostavko, da raziskovalci VF prispevke pogosto objavljajo v revijah JCR vsebinskih

kategorij, povezanih z veterinarsko medicino. Skladno z ugotovitvami bo knjižnica izdelala raziskovalne vodiče s seznamami revij s področja veterinarske medicine z jasnim prikazom in predstavitvijo izdajatelja, s čimer bo lahko raziskovalce obvarovala pred plenilskimi založniki in revijami. V seznamu bodo vzpostavljene povezave do citatnih baz WoS in SCOPUS z namenom takojšnjega posredovanja informacij o uvrščenosti na lestvici odmevnih revij, na osnovi česar se bodo raziskovalci lažje odločili, kateri reviji posredovati svojo objavo.

O primernosti vrednotenja raziskovalne uspešnosti je v raziskovalnem svetu že dolgo govora; nujne so spremembe, ki bodo prinesle pravičnejše vrednotenje posameznikov. Lewis idr. (2015) v raziskavi poročajo, da so v Združenih državah Amerike prisotne različne dejavnosti visokošolskih knjižnic pri ocenjevanju znanstvenih rezultatov, ki se ne osredotočajo le na citate. Tudi tukaj lahko svoj prostor v bodoče najdejo visokošolske knjižnice s svojim znanjem, ki bi lahko bilo v pomoč pri ekspertnem ocenjevanju kakovosti znanstvenoraziskovalnega dela.

Visokošolske knjižnice se morajo razen novim informacijskim tehnologijam prilagajati predvsem potrebam, zahtevam in željam svojih uporabnikov. Odgovori na vprašanje o vlogi in možnih storitvah knjižnice za raziskovalce pri objavah ter promociji odprte znanosti so pri udeležencih intervjuja enaki, tj. da vloge knjižnice ne poznajo. To posledično pomeni, da knjižničarjev ne dojemajo kot enakovredne sogovornike in potencialne soudeležence v raziskovalnem procesu. Preozko dojemanje vloge visokošolske knjižnice, katere glavni uporabniki so po mnenju mnogih zaposlenih študentje, spodbuja »nevidnost/neopaznost« visokošolske knjižnične dejavnosti. Knjižničarji so za to pogosto krivi sami, saj se mnogi na spremembe v znanstveni komunikaciji in tehnološkem razvoju odzivajo prepočasi (Pinfield idr., 2017). Za večjo prepoznavnost njihove vloge v znanstveni komunikaciji so potrebni večja (samo)promocija knjižnične dejavnosti ter aktivno in pogumno vključevanje knjižničarjev na znanstvenoraziskovalno področje, tudi v založništvo in financiranje. Kot poudarja Oakleaf (2010), se morajo knjižničarji v svojih organizacijah nenehno potrjevati z inovativnimi storitvami, da bi postali in ostali »vidni«. Zato je temeljnemu tradicionalnemu delu treba dodati nova znanja in poti, kar je osnovni pogoj za aktivno promocijo knjižnice. Seveda pa morajo biti na te spremembe pripravljeni najprej knjižničarji sami. Ob tem je potrebno izpostaviti vprašanje zadostnega števila zaposlenih v knjižnici, da bi ti lahko pokrili široko polje možnih dejavnosti visokošolskih knjižnic, tako da bi siceršnja rutinska dela še vedno potekala nemoteno.

Na vprašanje, kako vidijo podporo knjižnice pri odprtem objavljanju, so intervjuvani raziskovalci VF izrazili zadovoljstvo z navedenimi storitvami, ki jih namerava knjižnica uvesti v svojo dejavnost, kar potrjuje raziskovalno predpostavko, da si želijo podpore knjižnice pri odprtem objavljanju. Knjižnica VF ima sicer na svoji spletni strani urejeno povezavo do spletne strani odprte znanosti Univerze v Ljubljani, vendar raziskovalci tega ne uporabljajo. V prihodnje bo zato po zgledu visokošolskih knjižnic, ki so že vpostavile spletne vodiče o odprtem dostopu v Sloveniji, in nekaterih veterinarskih fakultet v tujini (kot so npr. zgledno urejeni spletni vodiči o odprti znanosti in odprtem dostopu veterinarskih fakultet na Dunaju in v Utrechtu) spletni vodič o odprtem dostopu oblikovala tudi sama. S tem in z načrtovanimi izobraževanji o odprti znanosti in odprtem dostopu bo raziskovalce VF seznanjala z aktivnostmi na tem področju. Verjamemo, da bo tako knjižnica pripomogla k razumevanju pojmov in poznavanju možnosti odprtega objavljanja ter dostopa med raziskovalci. Nadgradnja tega pa bo morala biti organizacija svetovalne dejavnosti in aktivno vključevanje knjižnice v raziskovalno dejavnost kot partnerja raziskovalcev. Odprti dostop oziroma celotno področje odprte znanosti je namreč priložnost za nove izzive v knjižnični dejavnosti.

Z opravljeno raziskavo smo prepoznali različne modele objavljanja raziskovalcev VF v znanstvenih revijah in ugotovili, v kolikšni meri poznajo področje odprtega dostopa in kako vidijo vlogo knjižnice pri podpori odprtemu objavljanju. Njeni rezultati bodo v pomoč Knjižnici VF pri pripravi načrta izboljšav oziroma nadgradnje obstoječih storitev. Izdelan razvojni dokument bo tudi orodje za komunikacijo z vodstvom fakultete v skupnem iskanju primernih rešitev za celovito podporo knjižnice njeni raziskovalni dejavnosti.

7 NAVEDENI VIRI IN LITERATURA

- Akcijski načrt izvedbe nacionalne strategije odprtega dostopa do znanstvenih objav in raziskovalnih podatkov v Sloveniji za obdobje 2015–2020.* (2017). Vlada Republike Slovenije. <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/ZNANOST/decStrategije/Akcijski-nacrt-izvedbe-nacionalne-strategije-odprtega-dostopa-do-znanstvenih-objav-in-raziskovalnih-podatkov-v-Sloveniji-2015-2020.pdf>
- Ambrožič, M. (2012). Preobrazba visokošolskih knjižnic za učinkovito podporo spremenjenim matičnim okoljem. *Knjižnica*, 56(4), 57–93.

Berlin declaration on open access to knowledge in the sciences and humanities. (2003).

<http://openaccess.mpg.de/Berlin-Declaration>

Bethesda statement on open access publishing. (2003).

<https://www.ouvirlascience.fr/bethesda-statement-on-open-access-publishing/>

Björk, B. C. in Turk, Z. (2000). A survey on the impact of the internet on scientific publishing in construction IT and construction management. *Journal of Information Technology in Construction*, 5, 73–88. <https://www.itcon.org/2000/5>

Bradbury, K. in Weightman, A. (2010). Research support at Cardiff University Library.

SCONUL Focus, 50, 65–70. http://www.sconul.ac.uk/sites/default/files/documents/19_2.pdf

Budapest Open Access Initiative. (14. 2. 2002).

<https://www.budapestopenaccessinitiative.org/read/>

Corrall, S. (2014). Designing libraries for research collaboration in the network world: an exploratory study. *LIBER Quarterly*, 24(1), 17–48. <https://doi.org/10.18352/lq.9525>

Creative Commons. (b. d.). *O licencah*. <https://creativecommons.org/licenses/?lang=sl>

DORA. (b. d.). *San Francisco declaration on research assessment*. <https://sfdora.org/read/>

Jerala, M. in Ožura, D. (2016). Strokovna knjižnica: odprti dostop in institucionalni repozitorij DiRROS. *Onkoskop*. 2(4), 18–21. <https://www.onko-i.si/onkoloski-institut/onkoskop-interni-casopis/onkoskop-04-september-2016>

Kanič, I., Leder, Z., Ujčič, M., Vilar, P. in Vodeb, G. (2011). *Bibliotekarski terminološki slovar*. Bibliotekarska terminološka komisija. <http://www.termania.net/slovarji/85/bibliotekarski-terminoloski-slovar>

Klain Gabbay, L. in Shoham, S. (2019). The role of academic libraries in research and teaching. *Journal of Librarianship and Information Science*, 51(3), 721–736.

<https://doi.org/10.1177/0961000617742462>

Koler - Povh, T. (2014). *Vpliv odprtega dostopa na citiranost znanstvenih objav v gradbeništvu* [Doktorska disertacija]. Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta.

<https://repozitorij.uni-lj.si/IzpisGradiva.php?id=32307>

Koler - Povh, T. in Kuhar, M. (2019). Kako visokošolski knjižničarji obvladujemo izzive odprte znanosti in kakšna so pričakovanja raziskovalcev. V T. Bešter in D. Vovk (ur.). *Knjižnice - obvladovalke podatkov?: zbornik referatov* (str. 89–110). Zveza bibliotekarskih društev Slovenije.

- Koler - Povh, T., Turk, G. in Mikoš, M. (2012). Repozitorij kot pridobitev za uporabnike in izziv za knjižničarje V A. Kavčič - Čolić in I. Vodopivec (ur.), *Izzivi sodobnih tehnologij: konkurenčna prednost knjižničnih storitev: zbornik referatov* (str. 217–234). Zveza bibliotekarskih društev Slovenije.
- Kotar, M. (2019). *Information sources, open science* [Predstavitev PPT]. https://www.uni-lj.si/mma/information_resources_open_science_and_the_repository_of_ul/2019021807254365/
- Kotar, M. (2022). *Odprti dostop do recenziranih publikacij v projektih ARRS, Obzorje 2020 in Obzorje Evropa* [Predstavitev PPT]. <https://www.uni-lj.si/mma/odprtidostop1/2022091516243471/?m=1663251874>
- Legat, D., Korez., B. in Grašič, J. (2018). *Kaj moramo vedeti o odprtem dostopu?* [Predstavitev PPT]. <https://dogodki.um.si/gradivo/Odprti%20dostop.pdf>
- Lewis, R., Sarli, C. C. in Suiter, A. M. (2015). *SPEC kit 346: scholarly output assessment activities*. Association of Research Libraries. <https://publications.arl.org/Scholarly-Output-Assessment-SPEC-Kit-346/>
- Meden, K. in Erjavec, T. (2021). *Pregled slovenskih repozitorijev raziskovalnih podatkov*. Clarin.si. <https://www.clarin.si/info/wp-content/uploads/2021/04/RDA.SI-WG-repozitoriji-v1.1.pdf>
- Nacionalna strategija odprtega dostopa do znanstvenih objav in raziskovalnih podatkov v Sloveniji 2015–2020*. (2015). Vlada Republike Slovenije. https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/ZNANOST/Strategije/Nacionalna_strategija_odprtega_dostopa.pdf
- Narodna in univerzitetna knjižnica. (b. d.). *Načini odprtega objavljanja*. <https://mreznik.nuk.uni-lj.si/sl/odprta-znanost/odprti-dostop-1/nacini-odprtega-objavljanja/>
- Oakleaf, M. (2010). *Value of academic libraries: a comprehensive research review and report*. American Library Association. https://www.ala.org/acrl/sites/ala.org.acrl/files/content/issues/value/val_report.pdf
- Odprta knjižnica. (b. d.). *Načela odprte znanosti*. <https://odprtaknjiznica.splet.arnes.si/odprta-znanost/nacela-odprte-znanosti>
- Ojsteršek, M., Kotar, M., Ferme, M., Hrovat, G., Borovič, M., Bregant, A., Bezget, J. in Brezovnik, J. (2014). Vzpostavitev repozitorijev slovenskih univerz in nacionalnega portala odprte znanosti. *Knjižnica*, 58(3), 15–39.

- Ožura, D. in Čemažar, M. (2021). Nepoštene prakse: pojav plenilskih in ugrabljenih revij ter pojav plenilskih konferenc v akademsko-raziskovalnem okolju. *Onkoskop*, (15), 22–23. <https://www.onko-i.si/onkoloski-institut/onkoskop-interni-casopis/onkoskop-15-september-2021>
- Pinfield, S., Cox, A. in Rutter, S. (2017). *Mapping the future of academic libraries: a report for SCONUL*. Society of College, National and University Libraries. <https://apo.org.au/node/123336>
- Plan S. (b. d.). *About Plan S*. <https://www.coalition-s.org/>
- Pravilnik o pogojih za izvajanje knjižnične javne službe (2023). *Uradni list RS*, št.28/2023. <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/2023-01-0538?sop=2023-01-0538>
- Priporočilo komisije (EU) 2018/790 z dne 25. aprila 2018 o dostopu do znanstvenih informacij in njihovem arhiviranju. (2018). *Uradni list Evropske unije*, L134/12. <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/2ea66d3f-649a-11e8-ab9c-01aa75ed71a1>
- Resolucija o znanstvenoraziskovalni in inovacijski strategiji Slovenije 2030. (2022). *Uradni list RS*, št. 49/2022. <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/2022-01-0982?sop=2022-01-0982>
- Rodwell, J. in Fairburn, L. (2008). Dangerous liaisons? Defining the faculty liaison librarians service model, its effectiveness and sustainability. *Library Management*, 29(1-2), 116–124.
- Romih, T. (28. 3. 2017). Samoarhiviranje znanstvenih publikacij. *Kvarkadabra*. <https://kvarkadabra.net/2017/03/samoarhiviranje-znanstvenih-publikacij>
- Saarti, J., Rosti, T. in Silvennoinen-Kuikka, H. (2020). Implementing open science policies into library processes – case study of the University of Eastern Finland library. *LIBER Quarterly*, 30(1), 1–20. <https://doi.org/10.18352/lq.10336>
- Schmidt, B., Bertino, A., Beucke, D., Brinken, H., Jahn, N., Matthias, L., Mimkes, J., Müller, K., Orth, A. in Bargheer, M. (2018). Open science support as a portfolio of services and projects: from awareness to engagement. *Publications*, 6(2), 27. <http://dx.doi.org/10.3390/publications6020027>.
- Strokovni standardi in priporočila za visokošolske knjižnice: (za obdobje 2021–2030)*. (2021). Nacionalni svet za knjižnično dejavnost. https://www.gov.si/assets/ministrstva/MK/DEDISCINA/NSKD/Drugi-dokumenti-in-gradiva/STANDARDI_VK_2021_OBJAVA_prelom.pdf

Tasman declaration: research outputs should be open to increase benefits of research

investments. (2013). <https://sites.google.com/site/nzauopenresearch/tasman-declaration>

UNESCO recommendation on open science. (2021). UNESCO. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000379949.locale=en>

Werner, I. M. (2017). *From access to accessibility: the university library of the future in the scholarly communication cycle*. Utrecht University Library. https://www.uu.nl/sites/default/files/def_rapport_scholarly_communication_cycle.pdf

Zakon o znanstvenoraziskovalni in inovacijski dejavnosti (ZZrID). (2021). *Uradni list RS*, št. 186/2021, 40/2023.

Zakon o knjižničarstvu (ZKnj-1). (2001). *Uradni list RS*, št. 87/2001, 96/2002 - ZUJIK, 92/2015.

Žugelj, U., Novak Zabukovec, V., Polič, M. in Maver, J. (2004). Zaznavanje sedanje in prihodnje vloge visokošolskih knjižnic: primer knjižnic Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. *Knjižnica*, 48(3), 81–94.

PRILOGA 1: Seznam 40 revij, razvrščenih po vrednosti IF, in 4 revije brez IF

Št.	Naslov revije	ISSN	Faktor vpliva JCR 2021	Četrtna JCR	Ime kategorije JCR
1	Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America	1091-6490	12.779	1	MULTIDISCIPLINARY SCIENCES
2	Science signaling	1937-9145	9.714	1	CELL BIOLOGY
3	Microbiology spectrum	2165-0497	9.043	1	MICROBIOLOGY
4	Scientific data	2052-4463	8.501	1	MULTIDISCIPLINARY SCIENCES
5	Antioxidants	2076-3921	7.675	1	FOOD SCIENCE & TECHNOLOGY
6	Computers and electronics in agriculture	1872-7107	6.757	1	COMPUTER SCIENCE, INTERDISCIPLINARY APPLICATIONS
7	Communications biology	2399-3642	6.548	1	BIOLOGY
8	LWT - Food science and technology	1096-1127	6.056	1	FOOD SCIENCE & TECHNOLOGY
9	Frontiers in endocrinology	1664-2392	6.055	1	ENDOCRINOLOGY & METABOLISM
10	Frontiers in pharmacology	1663-9812	5.988	1	PHARMACOLOGY & PHARMACY
11	Foods	2304-8158	5.561	1	FOOD SCIENCE & TECHNOLOGY
12	Toxics	2305-6304	4.472	1	TOXICOLOGY
13	Andrology	2047-2927	4.456	1	ANDROLOGY
14	Organic & biomolecular chemistry	1477-0539	3.890	1	CHEMISTRY, ORGANIC
15	Frontiers in veterinary science	2297-1769	3.471	1	VETERINARY SCIENCES
16	Animals	2076-2615	3.231	1	AGRICULTURE, DAIRY & ANIMAL SCIENCE
17	Insects	2075-4450	3.141	1	ENTOMOLOGY
18	Laboratory animals	1758-1117	2.908	1	ZOOLOGY

19	Comparative immunology, microbiology and infectious diseases	1878-1667	2.729	1	VETERINARY SCIENCES
20	Veterinary sciences	2306-7381	2.518	1	VETERINARY SCIENCES
21	Biology	2079-7737	5.168	1	BIOLOGY
22	Antibiotics	2079-6382	5.222	1	PHARMACOLOGY & PHARMACY
23	Journal of natural products	1520-6025	4.803	1	PLANT SCIENCES
24	Italian Journal of Animal Science	1828-051X	2.552	1	VETERINARY SCIENCES
25	Metabolites	2218-1989	5.581	2	BIOCHEMISTRY & MOLECULAR BIOLOGY
26	Environmental science and pollution research	1614-7499	5.190	2	ENVIRONMENTAL SCIENCES
27	Cannabis and cannabinoid research	2578-5125	4.786	2	PHARMACOLOGY & PHARMACY
28	Food additives & contaminants. Part A., Chemistry, analysis, control, exposure & risk assessment	1944-0049	3.549	2	FOOD SCIENCE & TECHNOLOGY
29	International journal for parasitology	2213-2244	2.773	2	PARASITOLOGY
30	Animal Reproduction Science	1873-2232	2.220	2	VETERINARY SCIENCES
31	Journal of Veterinary Research	2450-7393	2.058	2	VETERINARY SCIENCES
32	Food science and technology international	1532-1738	2.638	2	CHEMISTRY APPLIED
33	Journal of neuropathology & experimental neurology	1554-6578	3.148	3	NEUROSCIENCES
34	International journal of environmental analytical chemistry	0306-7319	2.731	3	ENVIRONMENTAL SCIENCES
35	Slovenian veterinary research = Slovenski veterinarski zbornik	1580-4003	0.922	3	VETERINARY SCIENCES
36	Canadian veterinary journal = Revue vétérinaire canadienne	0008-5286	1.075	3	VETERINARY SCIENCES
37	International journal of systematic and evolutionary microbiology	1466-5034	2.689	4	MICROBIOLOGY
38	Tierärztliche Praxis. Ausgabe Kleintiere, Heimtiere	1434-1239	0.456	4	VETERINARY SCIENCES
39	Züchtungskunde	0044-5401	0.352	4	AGRICULTURE, DAIRY & ANIMAL SCIENCE

40	COVID	2673-8112	ni	ni	ni
41	Frontiers in animal science	2673-6225	ni	ni	ni
42	International journal of science	2305-3925	ni	ni	ni
43	Veterinarski žurnal Republike Srpske = Veterinary Journal of Republic of Srpska	2303-4475	ni	ni	ni

PRILOGA 2: Seznam revij, razvrščenih glede na založnika

Št.	Naslov revije	ISSN	Št. SLO objav	Založnik	Faktor vpliva JCR 2021	Index JCR
1	Metabolites	2218-1989	2	Basel : MDPI AG	5.581	SE
2	Animals	2076-2615	9	Basel : MDPI AG	3.231	SE
3	Antibiotics	2079-6382	1	Basel : MDPI AG	5.222	SE
4	Antioxidants	2076-3921	2	Basel : MDPI AG	7.675	SE
5	Biology	2079-7737	1	Basel : MDPI AG	5.168	SE
6	Veterinary sciences	2306-7381	2	Basel : MDPI AG	2.518	SE
7	COVID	2673-8112	1	Basel : MDPI AG	ni	SE
8	Foods	2304-8158	1	Basel : MDPI	5.561	SE
9	Toxics	2305-6304	1	Basel : MDPI	4.472	SE
10	Insects	2075-4450	1	Basel : MDPI	3.141	SE
11	Frontiers in veterinary science	2297-1769	9	Lausanne : Frontiers	3.471	SE
12	Frontiers in endocrinology	1664-2392	1	Lausanne : Frontiers	6.055	SE
13	Frontiers in animal science	2673-6225	1	Lausanne : Frontiers	ni	SE
14	Frontiers in pharmacology	1663-9812	1	Lausanne : Frontiers	5.988	SE
15	Computers and electronics in agriculture	1872-7107	1	New York : Elsevier	6.757	SE
16	Animal Reproduction Science	1873-2232	1	New York : Elsevier	2.220	SE
17	Comparative, immunology, microbiology and infectious diseases	1878-1667	1	Oxford : Elsevier	2.729	SE
18	International journal for parasitology	2213-2244	1	Sidney: Elsevier	2.773	SE
19	Environmental science and pollution research	1614-7499	1	Heidelberg ; Berlin: Springer	5.190	SE

Šimundić, M., Objave raziskovalcev Veterinarske fakultete Univerze v Ljubljani v znanstvenih revijah in razvoj storitev knjižnice za promocijo odprtega objavljanja. Pisna naloga za bibliotekarski izpit

20	Communications biology	2399-3642	1	London : Springer Nature	6.548	SE
21	Food additives & contaminants. Part A., Chemistry, analysis, control, exposure & risk assessment	1944-0049	1	Taylor & Francis	3.549	SE
22	International journal of environmental analytical chemistry	0306-7319	1	Taylor & Francis	2.731	SE

PRILOGA 3: Revije po vsebinskih kategorijah seznama JCR

Št.	Naslov revije	ISSN	Faktor vpliva JCR 2021	Četrtna JCR	Ime kategorije JCR
1	Animals	2076-2615	3.231	1	AGRICULTURE, DAIRY & ANIMAL SCIENCE
2	Züchtungskunde	0044-5401	0.352	4	AGRICULTURE, DAIRY & ANIMAL SCIENCE
3	Andrology	2047-2927	4.456	1	ANDROLOGY
4	Metabolites	2218-1989	5.581	2	BIOCHEMISTRY & MOLECULAR BIOLOGY
5	Communications biology	2399-3642	6.548	1	BIOLOGY
6	Biology	2079-7737	5.168	1	BIOLOGY
7	Science signaling	1937-9145	9.714	1	CELL BIOLOGY
8	Food science and technology international	1532-1738	2.638	2	CHEMISTRY APPLIED
9	Organic & biomolecular chemistry	1477-0539	3.890	1	CHEMISTRY, ORGANIC
10	Computers and electronics in agriculture	1872-7107	6.757	1	COMPUTER SCIENCE, INTERDISCIPLINARY APPLICATIONS
11	Frontiers in endocrinology	1664-2392	6.055	1	ENDOCRINOLOGY & METABOLISM
12	Insects	2075-4450	3.141	1	ENTOMOLOGY
13	Environmental science and pollution research	1614-7499	5.190	2	ENVIRONMENTAL SCIENCES
14	International journal of environmental analytical chemistry	0306-7319	2.731	3	ENVIRONMENTAL SCIENCES
15	LWT - Food science and technology	1096-1127	6.056	1	FOOD SCIENCE & TECHNOLOGY
16	Foods	2304-8158	5.561	1	FOOD SCIENCE & TECHNOLOGY
17	Antioxidants	2076-3921	7.675	1	FOOD SCIENCE & TECHNOLOGY
18	Food additives & contaminants. Part A., Chemistry, analysis, control, exposure & risk assessment	1944-0049	3.549	2	FOOD SCIENCE & TECHNOLOGY

19	Microbiology spectrum	2165-0497	9.043	1	MICROBIOLOGY
20	International journal of systematic and evolutionary microbiology	1466-5034	2.689	4	MICROBIOLOGY
21	Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America	1091-6490	12.779	1	MULTIDISCIPLINARY SCIENCES
22	Scientific data	2052-4463	8.501	1	MULTIDISCIPLINARY SCIENCES
23	Journal of neuropathology & experimental neurology	1554-6578	3.148	3	NEUROSCIENCES
24	International journal for parasitology	2213-2244	2.773	2	PARASITOLOGY
25	Frontiers in pharmacology	1663-9812	5.988	1	PHARMACOLOGY & PHARMACY
26	Antibiotics	2079-6382	5.222	1	PHARMACOLOGY & PHARMACY
27	Cannabis and cannabinoid research	2578-5125	4.786	2	PHARMACOLOGY & PHARMACY
28	Journal of natural products	1520-6025	4.803	1	PLANT SCIENCES
29	Toxics	2305-6304	4.472	1	TOXICOLOGY
30	Frontiers in veterinary science	2297-1769	3.471	1	VETERINARY SCIENCES
31	Comparative immunology, microbiology and infectious diseases	1878-1667	2.729	1	VETERINARY SCIENCES
32	Veterinary sciences	2306-7381	2.518	1	VETERINARY SCIENCES
33	Italian Journal of Animal Science	1828-051X	2.552	1	VETERINARY SCIENCES
34	Animal Reproduction Science	1873-2232	2.220	2	VETERINARY SCIENCES
35	Journal of Veterinary Research	2450-7393	2.058	2	VETERINARY SCIENCES
36	Canadian veterinary journal = Revue vétérinaire canadienne	0008-5286	1.075	3	VETERINARY SCIENCES
37	Slovenian veterinary research = Slovenski veterinarski zbornik	1580-4003	0.922	3	VETERINARY SCIENCES
38	Tierärztliche Praxis. Ausgabe Kleintiere, Heimtiere	1434-1239	0.456	4	VETERINARY SCIENCES
39	Laboratory animals	1758-1117	2.908	1	ZOOLOGY

PRILOGA 4: Vprašanja za raziskovalce VF

1. Kako vidite pomen odprte objave za znanost?
2. Ali ste pripravljeni plačevati pristojbine APC za odprtost objav?
3. Kako so vam znane različne vrste odprtega dostopa (zlati, zeleni, hibridni ...)?
4. Kaj je glavni dejavnik pri izbiri revije, v kateri boste objavili članek (npr. faktor vpliva, četrtine, kaj drugega – cena APC)?
5. Kje vidite vlogo knjižnice pri objavah in promociji odprte znanosti (npr. spletni vodič na naši knjižnični spletni strani z osnovnimi pojmi o odprti objavi; seznam revij veterinarske znanosti v razpredelnici s faktorji vpliva, četrtinami ...)?